

Факултет Православни богословски

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

(Број захтева)

Веће научних области друштвено-
хуманистичких наука

(Назив већа научне области коме се захтев
упућује)

(Датум)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на одлуку о прихватању теме докторске дисертације и о одређивању ментора

Молимо да, сходно члану 47. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 186/15-пречишћени текст и 189/16), дате сагласност на одлуку о прихватању теме докторске дисертације:

„Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода
(1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-
богословска анализа“

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ теологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Бранко (Милоје) Радовановић

2. Претходно образовање (назив и седиште факултета, студијски програм):

УБ ПБФ

3. Година завршетка

претходног нивоа студија: 2015.

2015.

4. Година уписа на докторске студије:

5. Назив студијског програма
докторских студија:

теологија

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ:

Име и презиме ментора: Владислав Пузовић

Звање: доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Антиохијски патријарх Петар III (1052-1056) и црквена криза 1054. године, Зборника радова Византолошког института 51 (2014) 71-92 (М 23) 2. Суђење Дамаскину Хиландарцу на Светој Гори и међуправославни односи средином XVII века, Анали Правног факултета у Београду 2 (2015) 135-153 (М 24) 3. Утицај Духовног регуламента (1721) на Свештеничка и Монашка правила митрополита Београдско-карловачког Вићентија (Јовановића), Зборник Матице српске за историју 90 (2014) 3754 (М 51) 4. Константинопольский патриархат и православная диаспора в XX веке: Полемика вокруг создания Эгзархата православных русских церквей в западной Европе, Вестник Православного святоотеческого гуманитарного университета (Серия 1: Богословие, Философия) 5 (55) (2014) 26-44 (додатна листа Универзитета у Београду) 5. Русские эмигранты - студенты Православного богословского факультета Университета в Белграде (1920-1940 гг.), Вестник Православного святоотеческого гуманитарного университета (Серия 2: История, История РПЦ) 2 (63) (2015) 65-83 (додатна листа Универзитета у Београду)

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће факултета

(назив надлежног тела факултета)

на седници одржаној 27.2.2018. размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације јер садржи оригиналну идеју и да је од значаја за развој науке, примену њених резултата, односно развој научне мисли уопште.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

- Прилог 1. Одлука Наставно-научног већа о прихватању теме и одређивању ментора
2. Извештај Комисије о оцени научне заснованости теме докторске дисертације

Напомена: Факултет доставља Универзитету захтев са прилозима у електронској форми и у једном писаном примерку за архиву Универзитета

На основу чл. 28. и чл. 65. Статута Православног Богословског факултета, Научно-наставно веће Факултета на својој 5. седници у школској 2017/2018, одржаној 27.2.2018. године, донело је следећу

Веће доноси
ОДЛУКУ

11. Прихвата се извештај Комисије за одобрење теме докторске дисертације Бранка Радовановића под насловом "Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа" у саставу: др Богољуб Шијаковић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; др Радомир Поповић, редовни професор

Православног богословског факултета Универзитета у Београду; др Растко Јовић, доцент Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

2. Задужује се Служба за студентска питања Факултета да предметни извештај са предлогом и потребном документацијом достави Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Кандидат је предао Већу пријаву за израду докторске дисертације.

Веће Факултета оформило је сходно актима факултета комисију за одобрење теме докторске дисертације. Комисија је у благовременом року поднела извештај Већу Факултета.

По разматрању поднетог извештаја, Наставно-научно веће Православног Богословског факултета Универзитета у Београду, донело је одлуку као у диспозитиву.

Доставити:

-Именованом
-Већу научне области УБ
-У досије
-Архиви

ДЕКАН

проф. др Предраг Пузовић

**ПРИЈАВА
ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

1. **Име (име родитеља) и презиме** Бранко (Милоје) Радовановић
2. **Студијски програм** Докторске академске студије
3. **Школска година уписа на студијски програм** 2015/2016
4. **Број индекса** 15/3004
5. **Претходно образовање кандидата (основне и мастер студије):**
Основне академске студије и мастер академске студије на Православном богословском факултету у Београду
6. **Радни наслов теме докторске дисертације**
Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940)
и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа.
7. **Научне области које обухвата тема докторске дисертације**
Теологија , историја
8. **Контакти (телефон, мобилни телефон, e-mail):** 015 854-280; 064 408 93 55
radovanovicbranko7@gmail.com

Прилози:

- Образложење теме (научна област из које је тема, предмет научног истраживања, основне хипотезе, циљ истраживања и очекиване резултате, методе истраживања и списак стручне литературе која ће се користити)
- Биографија кандидата
- Библиографија кандидата
- Изјава да предложеној тему кандидат није пријављивао на другој високошколској установи у земљи или иностранству
- Мишљење одговарајућих етичких комитета о етичким аспектима истраживања, уколико је предвиђено посебним прописима.

Подносилац пријаве

Бранко Радовановић, мастер теолог

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

Образложење предлога теме докторске дисертације

Предлог наслова докторске дисертације: **Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа**

Ментор:

Доц.др Владислав Пузовић

Кандидат:

Бранко Радовановић,

15/3004

Београд, 2017. год.

Предмет и циљ истраживања

а) предмет истраживања

Предложен наслов докторске дисертације гласи: **Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа.** За предмет истраживања изабрана је идеја светосавља у својој целокупности и у одређеном временском периоду (1920-1940), као и рецепција светосавља у савременој богословској мисли. Један од кључних момената који је утицао на овакав наш избор је само време настанка како кованице светосавље, тако и саме идеје светосавља (тридесете године двадесетог века). Настајући и развијајући се у овом временском периоду немамо јасну дефинисаност шта све светосавље обједињује у себи. Аутори у својим светосавским студијама се баве појединачним сегментима светосавља. Анализирајући студије аутора, видимо развој и надограђивање идеје светосавља, али не видимо повезаност у једну целину. Савремена богословска мисао прихвата резултате предратних богослова, али опет парцијално и не покушава да идеју светосавља обједини у једну целину-програм.

Личност Светог Саве представља нит која се провлачи кроз све сфере хришћанског и културног наслеђа како Српске Православне Цркве, тако и васцелог српског народа. Култ Светог Саве који обележава нашу целокупну историју био је најбољи чувар нашег црквеног и народног идентитета. Допринос се види у томе што смо у свим областима нашег живота пронашли светосавски темељ. Тако ако пођемо од Цркве, Свети Сава је први српски Архиепископ и просветитељ. Целокупна књижевност средњег века утемељена је на делима Светог Саве: Житије Стефана Немање, Карејски типик, Студенички типик, Хиландарски типик. Допринос развоју законодавства кроз преводе и припрему Номоканона се огледа у томе што тадашња Србија овим зборником не уређује само црквено законодавство, већ и државно законодавство и на тај начин тада ступа у заједницу правно уређених држава. Обављајући дипломатске мисије, Свети Сава показује потребу за мудрој речју и даје пример мирног решавања неспоразума. Развој богословља

код Срба почиње од времена Светог Саве и његова богословска мисао представља темељ на коме се развијала српска богословска мисао. Све ове области које су утемељене светосавском делатношћу нису никада из себе искључивале аскетску личност и светитељство Савино, него је управо његов светитељски подвиг био темељ светосавског наслеђа.

Ако посматрамо целокупну историју култа Светог Саве у њему се види сва вера и нада нашег народа да може да опстане у тешкој политичкој ситуацији, угњетаван од стране завојевача, да кроз молитву и поштовање Светог Саве и Цркве може сачувати свој идентитет. Да то светосавско поштовање чува снагу српског народа знали су и Турци, па је Синан-паша узео светитељеве мошти и спалио их на Врачару. Међутим, тај чин није уништио светосавски култ, него га је утврдио и ојачао.

Постојање култа Светог Саве кроз историју довешће до тога да се у одређеном временском периоду осети потреба да се тај култ уоквири и да се на њему изгради један јасно дефинисани хришћански покрет-светосавље.¹ Док кроз период деветнаестог века имамо термин светосавски, тридесетих година двадесетог века настаје термин светосавље. Настанак термина и идеје светосавља није могуће растумачити и схватити без анализе тадашње црквено-политичке ситуације и најширег могућег спектра фактора који су утицали на развој идеје светосавља.

Тридесете године двадесетог века обележили су многи турбулентни догађаји како у Европи, тако и код нас. Општа тенденција је да се тридесетих година двадесетог века буде национални покрети широм Европе. Државе које су поражене у Првом светском рату желе релативизацију пораза и траже начин да врате понос својој нацији. Овај период обележава долазак на власт националистичких партија у Немачкој и Италији. Балкан, такође, није могао остати имун на овакве појаве. Деловање националистичких бугарских и проушастких организација донеће тадашњој Југославији пуно неприлика. Једна од главних је засигурно убиство краља Александра у Марсеју.

¹ „Светосавље је инспирисано и створено на хришћанској основи. Оно је изражај православног јеванђелског духа и пружа духовну оријентацију у многометежном и колебљивом животу“. Cf. Медан Р. Данило, „Контуре светосавске идеологије и њен значај у прошлости и садашњости“, *Светосавље*, 2-3, 1937, 87.

Општа тенденција буђења националне свести била је изражена и код Срба. Један од догађаја којим почиње буђење националне свести везан је за ликвидацију хрватског политичког лидера Стјепана Радића од стране Пунише Рачића. У овом временском периоду се појављују богословски мислиоци и представници световне интелигенције који желе да тадашњу пробуђену националну свест повежу са светосавским етосом. Велики број светосавских студија из овога времена наглашава и разрађује тврњу да је светосавски култ кроз историју сачувао наш национални идентитет.²

Један од важних елемената овога времена односи се на све већи утицај комунистичке идеологије на београдском универзитету. Управо ово доста утиче на потребу да се створи нешто што би могло бити алтернатива комунистичкој и материјалистичкој идеологији. Световна и црквена елита овога времена, свесна разних струјања која се дешавају у нашем друштву гради кованицу која је аналогна православљу, а то је светосавље. Циљ је био понудити један свеобухватни програм који је утемељен на плодовима делатности Светог Саве и на тим плодовима изградити будући начин егзистенције нашег народа и Цркве.

Међу тадашњим образованим људима, који су свесни свих тадашњих околности, посебно место заузима Димитрије Најдановић. Кованица светосавље управо потиче од њега, мада он сам говорећи о њој каже да је настала међу студентима Православног богословског факултета у Београду. Да би идеја светосавља заживела велику улогу одиграо је часопис који су покренули студенти богословског факултета под истим именом-*Светосавље*.

У свом есеју *Светосавље и православље*, Димитрије Најдановић каже да је светосавље наша скорашња спретна кованица, истиче да се она веома брзо одомаћила и закључује да је светосавље „омен за нумен православља“³. На другом месту истиче да је светосавље православље светосавског кова и сматра да не постоји култура без религије. По његовом мишљењу све културно стваралаштво нашег народа се налази у кругу

² Деврња Милутин, „За истинско схватање личности Светог Саве“, *Хришћанска мисао*, I, 5-6, 1935, 20-21; Ђорђић Петар, „Од Ћирила и Методија ка Светоме Сави“, *Светосавље*, 1, 1935, 27-32.

³ Најдановић Димитрије, *Светосавље и православље*, Нова искра, Београд, 2009, 30.

светосавља.⁴ Димитрије Најдановић је имао велики углед међу тадашњим студентима Богословског факултета, а и он сам је био под утицајем Владике Николаја Велимировића.

Када сагледамо личност Димитрија Најдановића од великог значаја нам је и чињеница да је и теолог и философ и да управо кроз светосавље врши синтезу ове две области приказујући светосавље као религиозно-философски покрет. Поред покретања часописа *Светосавље*, он је покретач и часописа *Пут* и *Хришћанска мисао*. Међу Најдановићевим студијама тридесетих година двадесетог века, иако не преопширна, капитална је студија *Светосавска паралипомена*, јер кроз њу жели да прикаже светосавље као најшири могући програм са свим његовим карактеристикама и могућим аспектима у оквиру православља.

У формирању и развоју идеје светосавља значајан допринос давали су и Владимир Вујић, Ђоко Слијепчевић, Милутин Деврња, Владика Николај, Авва Јустин и многи други. Управо Владимир Вујић, један од најутицајнијих представника тадашње световне интелигенције, у својим радовима светосавску личност види као темељ културе и педагогије и показује потребу да се светосавље понуди као алтернатива тадашњим рационалистичким тенденцијама које су искључивале светост живота и све објашњавале рационалним мотивима.⁵ Уз Владимира Вујића, који је саоснивач са Најдановићем часописа *Пут*, овде морамо укључити и Милоша Црњанског са његовим часописом *Идеје* и сјајну плејаду тадашњих врских књижевника и аутентичних представника наше световне интелигенције и сараднике ових часописа: Момчила Настасијевића, Десанку Максимовић, Бранка Лазаревића и друге.

Међу тадашњим богословима веома цењени др Иринеј Ћирић, још десетак година пре формирања кованице светосавље, на једној прослави у Богословији Светог Саве у Сремским Карловцима, истакао је потребу за свеопштим препородом српског народа на темељима христолке личности Светог Саве, а као супротност западној цивилизацији. Владика Николај, окупљајући око себе тадашњи богомољачки покрет представља једног од значајнијих богослова који покушавају да објасне светосавље.

⁴ Најдановић Димитрије, „Светосавска паралипомена“, *Светосавље*, 2, 1932, 64.

⁵ Вујић Владимир, „Повратак Сави светитељу“, *Светосавље*, 2, 1934, 100-101.

Децидно објашњење светосавља налазимо код руског историчара и професора Богословског факултета у Београду, др Теодора Титова. Објавивши неколико радова који се баве светосавском тематиком⁶, у једном од њих он доноси дефиницију светосавља у којој истиче да „оно представља јединствени *suī genētis* у историји хришћанства, који обједињује у себи духовни, верски и друштвени покрет, а постављен је на темељу делатности Растка Немањића-Светог Саве, првог српског Архиепископа и просветитеља.“⁷ Оно што је значајно да код њега се о светосављу говори као јединственом покрету у историји хришћанства. Будићи да је Теодор Титов био врхунски познавалац црквене историје и тренутних прилика у тадашњем хришћанском свету, засигурно не би прећутао да постоје неке сличне идеје и покрети.

Као један од важних момената који ће утицати на детаљније бављење личношћу и делатношћу Светог Саве биће година 1935., када ће се обележети седам векова од упокојења првог српског Архиепископа. Свети Архијерејски Сабор Српске Православне Цркве ову годину ће прогласити „светосавском“ годином.⁸ Као плод овога јубилеја настаће многе студије у којима ће се разрадити идеја светосавља. Као додатни подстрек за бављењем идејом светосавља послужиће градња храма Светог Саве и мисао какав уметнички правац треба применити и жеље неких мислилаца да то управо буде правац који код Срба носи неки народни елемент. Управо и то утиче да се разради идеја православља светосавског кова.

Дошавши до закључка да се код свих тадашњих мислилаца светосавље схвата као хришћански покрет који је утемељен на делатности Светог Саве, од кључног је значаја извршити анализу њихових мишљења и видети шта су све они инкорпорирали у појам и идеју светосавља. Пре свега, као неко заједничко полазиште нам може послужити њихов став да светосавље подразумева једну врсту духовности и аскетског подвига који је утемељен на аскетизму Светог Саве. Светосавље, дакле, подразумева живот у Христу и

⁶ Титов Теодор, „Светосавље“, *Светосавље*, 3, 4, 5, 1933, 97-104.; Титов Теодор, „Свети Сава као живи узор за српску православну богословску омладину“, *Светосавље*, 1, 1935., 15-23.; Титов Теодор, „Свети Сава и краљ Александар Карађорђевић“, *Нови источник*, II, 10-11, 1935, 298-306.; Титов Теодор, „Свети Сава као пастир и творац истинског српско-православног пастирства“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 337-359.; Титов Теодор, „Светосавска година“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 1, 1935, 14-19; 2, 41-47; 3, 73-80; 4, 105-112; 5, 137-145; 6-7, 173-180; 8, 221-226; 9, 257-266; 10, 297-306.

⁷ Титов Теодор, „Светосавље“, 97.

⁸ Кл., „Пред светосавском годином“, *Светосавље*, 3, 1934, 60-63.; „Светосавска година“, *Братство*, X, 10-11, 1934, 145-146; „Светосавска година“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 1, 1935, 1.

следовање Христу. Аскетизам се не схвата у највишем смислу ове речи, као аскетизам пустињских стараца и калуђера, већ као потреба младих⁹, али и свих осталих хришћана, да служе ближњима и да се духовно усавршавају. Светосавље постављено као модус живота и односа према свим људима представља једну врсту аскетског идеала коме треба težити.

Један од најексплоатанисаних елемената у идеји светосавља тиче се нације. Пре свега, у великом броју радова тадашњих мислилаца налазимо тематику којом се жели објаснити какав је статус нације у оквиру идеје светосавља. Држећи предавања и пишући чланке на тему „светосавског национализма“ Владика Николај, како тада, тако и данас изазива велику пажњу. Од великог је значаја растумачити капиталне термине које користи Владика Николај као што су „народна Црква“, „народно свештенство“, „границе Цркве“. Владика Николај је тада привукао пажњу богословске омладине која је почела разрађивати његове идеје, ту треба посебно поменути Василија Костића¹⁰ и Трифуна Ђукића¹¹. Међутим, у обзир се мора узети и тадашњи Устав Српске Православне Цркве из 1931., и њим уређени однос држава-Црква, размотрити разне утицаје на мисао Владике Николаја, као и касније Владикине ставове када је боравио у Америци. Поред Владике Николаја и поменутих Василија Костића и Трифуна Ђукића, питање нације у оквиру светосавља кроз своје радове „провлаче“ многи аутори, али се међу њима по детаљнијем обрађивању ове теме истичу: Живан Маринковић¹², Вељко Купрешанин¹³, Михаило Вујисић¹⁴, Јован Перовић¹⁵.

Један од важних елемената светосавља тиче се жеље да се оно покуша укључити у један шири православни корпус и да се прикаже његов свеправославни значај. Тако

⁹ Бојовић Стефан, „Свети Сава узор наш и наших предака и наших будућих поколења“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XVII, 1935, 183-190.; Васић Душан, „Школска омладина и Свети Сава“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 137-138.

¹⁰ Костић Василије, „Светосавски идеализам“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XXI, 11-12, 1940, 489-500.

¹¹ Ђукић Трифун, „Вођа нације“, *Светосавље*, 1, 1935, 24-27.

¹² Маринковић Живан, „Свети Сава и омладина“, *Братство*, XIV, 1, 1938, 1-8; Маринковић Живан, „Духовна величина Светог Саве и његов значај за идеолошку оријентацију нашег народа“, *Хришћанско дело*, VI, 1940, 1-7.

¹³ Купрешанин Вељко, „Светосавска идеја“, *Хришћанско дело*, 2, 1937, 116-120.

¹⁴ Вујисић Михаило, „Свети Сава као символ српског народа“, *Пастир*, IV, 1, 1939, 2-7.

¹⁵ Перовић Јован, „О значају вјерско-просветног рада Светог Саве за нашу националну и државну идеју“, *Весник Српске Цркве*, XXXVII, 1932, 290-302.

долазимо до тумачења да је светосавље свеправославни покрет.¹⁶ Пре свега, полазишта оваквог тумачења се налазе у светосавској делатности, у његовим путешествијима међу тадашњим Помесним црквама. Кроз та његова путовања, он је исказивао повезаност и јединство Помесних цркава, а догађај опела Стефана Немање само потврђује то јединство. Поред анализе светосавља као свеправославног покрета, сусрећемо се и са аспектом светосавља у оквиру идеје панславизма. Посебно се жели показати у оквиру словенског јединства однос светосавља са Руском Црквом и Русима. Тим односима посебно се бавио и велику пажњу посвећивао чувени познавалац канонског права професор Сергије Тројицки¹⁷.

Поред свеправославне улоге, покренуто је и питање свехришћанског значаја светосавља. Иако, тада још код наших богослова је недовољно познат и растумачен термин екуменизма, јавиће се покушаји да се прикаже потенцијална улога светосавља у свехришћанском јединству. Чињеница од које се полази тиче се тога да је Свети Сава био изнад жестоких конфесионалних разлика и да је био присталица верске толеранције.¹⁸ Чувена је историјска чињеница да је он над гробом свога оца измирио Вукана, који је био римокатолик, и свог другог брата Стефана, православца.

У прилог овоме говори и чињеница да се посебно угледни прота Михаило Вујисић бавио питањем светосавског култа у Западној цркви. Тако он наводи пример да Антун Сасин говорећи о Светом Сави користи термин „славни Сава“. Јероним Кавањила слави Светог Саву речима „мудро чедо Свети Сава, дика, крепост, светост, слава, бискуп града поглавнога, узор врха атонскога, пун достојанства и светлости“. Фра Андрија Качић-Миошић овако пева: „Рад чудеса светитеља Саве, словинске га све државе славе“.¹⁹ Јасно је да навођењем оваквих примера, прота Вујисић има за циљ да светосавље прикаже кроз чињеницу да је светитељство у Цркви наднационално и да оно приказује Цркву Христову као јединствен организам.

¹⁶ Титов Теодор, „Светосавље“, 97; Тројицки С., „Свети Сава и Словенство“, *Летопис МС* 318, 1928, 250; Тројицки Сергије, „Свети Сава велики борац за јединство православног света“, *Гласник Српске православне цркве*, X, 1959, 19 -20; Вујисић Михаило, „Свети Сава као символ српског народа“, 6.

¹⁷ Тројицки С., „Свети Сава и Словенство“, *Летопис МС* 318, 1928, 250-266.; Тројицки Сергије, „Свети Сава велики борац за јединство православног света“, *Гласник Српске православне цркве*, X, 1959, 19 -20.

¹⁸ Титов Теодор, „Светосавље“, 103.

¹⁹ Вујисић Михаило, „Свети Сава као символ српског народа“, 6.

Просветитељска улога светосавља је увек била посебно наглашена и изражена. Наравно да просветитељство није могло да се одвоји од одређене социјализације народа, али ово питање је било доста условљено историјским чињеница. Бављење просветитељском улогом светосавља код богословских мислилаца овога периода била је реакција на просвећеност која је потицала од Доситеја Обрадовића, а која је нудила један потпуно другачији приступ који се заснивао на рационализму. Занимљиво је да ће овде доћи до оштре полемике групе мислилаца, које је предводио Владимир Вујић и осталих критичара просветитељског елемента светосавља. Богомољачки покрет, који је предводио Епископ Николај Велимировић, покушаће да у међуратном периоду донесе један вид народног просвећења који је утемељен на просветитељском елементу светосавља.

Светосавље као друштвено-културни покрет има за циљ да у себе обједини целокупну делатност Светог Саве и да анализирајући његов историјски значај прикаже допринос за тадашњи друштвено-културни напредак. Тако сусрећемо се са великим бројем радова из међуратног периода који се баве светосавским доприносом књижевности, законодавству, култури и дипломатији. Анализирајући тај допринос они имају за циљ да прикажу у оквиру светосавља ове области као начин на који оне треба да се развијају у том периоду- имајући у себи тај светосавски печат.

Развој идеје светосавља није могао а да остане имун на разне негативне појаве које су га пратиле и покушале да утичу на њега. Тако се сусрећемо и са политичком идеологизацијом светосавља, а која је тада била углавном усмерена против Српске Цркве, али и српског народа. Један од најактивнијих аутора, који покушава да политички идеологује светосавље, био је Сава Штедимлија. Он је често у загребачкој *Новој Европи*, писао чланке у којима је пре свега нападао аскетску личност Светог Саве и редукујући је говорио о Светом Сави као државнику и дипломатско-политичкој личности. Оштре полемике са Штедимлијом су водили Милутин Деврња²⁰ и Владимир Перовић²¹, желећи да сачувају идеју светосавља као аскетског покрета.

Циљ је, дакле, искључити из личности Светог Саве његов светитељски лик, духовност и аскетизам и приказати га као обичног ратоборног представника српског

²⁰ Деврња Милутин, „Сава М. Штедимлија о Светом Сави“, *Хришћанска мисао*, 2, 1935, 12-13.

²¹ Перовић Владимир, „Свети Сава државник или светитељ“, *Православље*, II, 8, 1935, 228-229.

народа. Тиме се целокупни светосавски култ у историји и светосавље ставља у један негативан контекст који има за циљ да покаже његово постојање на недуховним основама. Овакве тенденције које примећујемо код Штедимлије имају за циљ не да се Свети Сава прикаже као националиста, него као шовиниста, као личност чији култ у православљу је неаутентичан и погрешан. Тешко је објаснити овакве намере Штедимлије²², али оне можда могу бити условљене подручијем у коме је живео, а знамо до чега ће то довести у Другом светском рату. Неколико година након овог напада на светитељску личност Светог Саве, Сава Штедимлија ће постати један од водећих идеолога усташке творевине тзв. Хрватске православне цркве.

Са сличним тенденцијама са којима нас упознао Владимир Перовић, упознаје нас и Владимир Вујић, а то је тумачење светосавља које се може назвати његошевско²³. Оно има за циљ да светосавље укључи у револуционарни национализам деветнаестог века. И његошевско тумачење има за циљ да искључи Саву као подвижника и христологику личност. Овакво разматрање православља и светосавља, посматра их у оквирима српства. Од мистика он се жели показати као националиста, политикант и онај који ставља српство испред и изнад православља. Његошевско тумачење светосавља је пре свега тумачење Владимира Вујића и оно представља одговор на тадашње тенденције да се личност Његоша представи као пандан Светом Сави.²⁴

Општа карактеристика развоја идеје светосавља међуратног периода јесте да је она пре свега теоријска. Светосавље није било прихваћено као програм Српске Цркве. Постоје одређени елементи светосавља који су примењени у животу Цркве. Они се односе на аскетски живот и показују како млади људи треба да следују светосавски пут, као и на начин како треба вршити просветитељску улогу на темељима светосавља. Ови сегменти су посебно били прихваћени код Богомољачког покрета Владике Николаја Велимировића, који је деловао у међуратном периоду под називом Православна хришћанска заједница. Чињеница је да код аутора овога времена не налазимо тематику која се бави богословљем

²² Саво Штедимлија је био активан и при покретању за време Другог светског рата часописа *Глас православља*. Овај часопис је излазио две године, а Штедимлија није штедео ни у овом часопису да нападне светосавље. Cf. Штедимлија Саво, „Смисао светосавља“, *Глас православља (Загреб)*, 1, 3, 1944, 4; 4-5, 9-10.

²³ Вујић Владимир, „Повратак Сави светитељу“, 104.

²⁴ Овакво тумачење Владимира Вујића било реакција на студије Ксеније Атанасијевић, која се бавила духовном страном Његошеве личности. Cf. Атанасијевић Ксенија, „Један поглед на Његошево мислилаштво“, *Српски књижевни гласник*, 42, 1934, 18-25.

Светог Саве, те не можемо се бавити овим сегментом у оквиру идеје светосавља овога периода. Карактеристично је да су аутори овога времена ставили акценат на сегменте светосавља који се односе на васцели народ, па зато не налазимо питање богословља Светог Саве, а сусрећемо се са питањима: подвижништва, нације, просветитељства.

Када говоримо о рецепцији идеје светосавља у каснијем периоду, на првом месту се мора поменути архимандрит Јустин Поповић, који је већ за време Другог светског рата држао предавања омладини из којих ће касније настати његова књига *Светосавље као философија живота*. Свети Јустин Поповић је једини до тада, а и нико то после њега није урадио, покушао да обједини поједине елементе светосавља које су пре њега аутори парцијално разматрали. Говорећи о светосављу као философији живота он се бави аспектом примењивости идеја светосавља у свакодневном животу хришћанина и на све области које светосавље у себе укључује. Такође, његове касније беседе исто тако ће имати за циљ да прикажу примењивост светосавља у свим његовим пољима на која се односи.

Чињеница која је круцијално утицала након Другог светског рата, а која је на неки начин пасивизирала развој и тумачење светосавља, је обезбожена комунистичка идеологија која је имала за циљ уништити целокупно хришћанско наслеђе и веру код Срба. Будући да је тешко било да функционише било какав духовни живот, неки развој идеје светосавља у прво време након Другог светског рата био је немогућ. Управо, пратећи овај период видимо једно сиромаштво које се тиче не само светосавља већ целокупне хришћанске литературе.²⁵

Период када долази до неке врсте буђења хришћанске мисли почиње осамдесетих година прошлог века.²⁶ Управо то буђење укључује у себе и бављење идејом светосавља. Ако би могли да тај период од осамдесетих година обележимо као време од којег почиње интензивнији развој савремене богословске мисли, онда би могли у том временском

²⁵ Након Другог светског рата покренут је часопис *Весник*, као лист Свештеничког удружења. Он је требало да буде наставак предратног *Весника Српске Цркве*. И поред тешког непријатељства државе према Цркви, овај часопис у то време почео да остварује велики значај за тада „утамничену Цркву“. Cf. Цисарж Бранко, *Један век периодичне штампе*, Београд, 1986, 30.

²⁶ Студије које се баве светосављем је повремено почео да објављује још крајем шездесетих година Владан Поповић. Cf. Поповић Владан, „Светосавље, национализам и секуларизација нашег доба“, *Теолошки погледи*, I, 6, 1968, 373-401.; Поповић Владан, „Светосавље - рационалност наше националне историје“, *Православље*, 45, III, 1969, 1-2.

периоду да пратимо и савремени развој и рецепцију светосавља.²⁷ Пре свега, многи фактори и догађаји утичу на поновну актуелизацију светосавља. Један од значајнијих фактора поново је национализам. Догађај обележавања шест векова Косовског боја, као и потоњи ратови на тлу бивше Југославије покренуће поново питање улоге и места нације у светосављу. Као један од значајних момена покренуће се питање Косовског завета, а у оквиру светосавља он ће бити тумачен и као светосавски завет. Жарко Видовић, наш православни филозоф, у студији *Историја и вера*²⁸, донеће једну нову потпуно другачију перцепцију нације и историје, и кроз однос Цркве и државе објаснити улогу и место нације у светосављу.

Елемент светосавља који се односи на просвећење и педагогију био је веома разрађен од стране наших савремених богослова, посебно ту треба поменути Амфилохија Радовића и Атанасија Јевтића. У студији Митрополита Амфилохија Радовића *Светосавско просветно предање и просвећеност Доситеја Обрадовића*²⁹ се најбоље уочава рецепција размишљања богословских мислилаца међуратног периода. То се посебно уочава у детаљном поређењу просветитељства Доситеја Обрадовића са Савиним просветитељством и доприносу просвети. Види се да се Митрополит Амфилохије наслања на размишљање поменутог Владимира Вујића, али и Данила Вуловића.³⁰ Такође, ова тематика је присутна и у мисли нашег литургичара Владимира Вукашиновића, код кога такође примећујемо рецепцију светосавља на основу предратних богословских мислилаца.³¹ Владика Атанасије Јевтић велики акценат ставља на поређење Кирило-методијевске делатности са светосавском³² покушавајући да укаже на један континуитет просвећења који би требало да има егзистенцију и у нашем времену. Владика Атанасије Јевтић је једини аутор који се бави богословљем Светог Саве³³. Он покушава да прикаже

²⁷ Ако посматрамо светосавље са свим својим елементима и са црквено-политичком догађајима тога времена која утиче на њих, онда би осамдесете године се могле окарактерисати као вододелница након које светосавље поново добија на актуелности.

²⁸ Видовић Жарко, *Историја и вера*, приредио Матеј Арсенијевић, Светигора, Цетиње, 2008.

²⁹ Радовић Амфилохије, „Светосавско просветно предање и просвећеност Доситеја Обрадовића“, *Богословље*, XXV, 1-2, 1981, 23-52.

³⁰ Вуловић Данило, „Свети Сава и Доситеј Обрадовић (културно-историјска упоређивања)“, *Просветни гласник*, XLI, 1924, 344-352.

³¹ Вукашиновић Владимир, *Свети Сава и Доситеј Обрадовић-покушај новог читања*, Београд, 2012.

³² Код Владике Атанасија може се приметити рецепција ставова предратног аутора Ђорђевић Петра. Cf. Ђорђевић Петар, „Од Ђирила и Методија ка Светоме Сави“, *Светосавље*, 1, 1935, 27-32.

³³ Јевтић Атанасије, *Из богословља Светог Саве. Жичка беседа Светог Саве о правој вери*, Београд, 1977;

значај Светог Саве за развој богословске мисли код Срба и на тај начин доноси један нов сегмент светосавља који се односи на богословље.

Тумачење светосавља у негативном и нецрквеном контексту обележава и овај период. Међу интелектуалцима који себе сматрају за културну елиту често данас можемо сусрести мислиоце који тврде да је светосавље само изговор за шовинизам према другим народима и њиховом верском опредељењу.³⁴ Иза оваквих напада често стоје невладине организације, а у контексту светосавља највише се напада личност Владике Николаја.³⁵ Црква последњих година не улази у полемику са оваквим ауторима, јер је приметно самовољно и злонамерно тумачење светосавља. Такође, данас се сусрећемо са студијама које настају од стране хрватских аутора, а које имају за циљ да прикажу да је светосавље донело много антицрквености и национализма.³⁶ Чињеница је да и у Црној Гори, услед деловања канонски непризнате тзв. „Црногорске православне цркве“, појављују се студије које имају за циљ да прикажу негативну рецепцију светосавља и да се на тај начин доведе у питање канонско деловање Српске Православне Цркве на територији Црне Горе.³⁷

Карактеристика нашег времена подразумева да прославање Савиндана при нашим државним институцијама, црквама, епархијама и школама буде обележено произношењем Светосавских беседа. Кроз те беседе најбоље сагледавамо рецепцију светосавља која је временски најближа нама. Тако видимо образлагање низ аспеката светосавља, а то су питање историјске улоге, аскетски идеал и данас све чешћи наглашени есхатолошки моменти. Постављање питања перспективе светосавља има за циљ да покушамо да одговоримо какав светосавље треба да има утицај у будућности, односно да његове одређене карактеристике применимо у животу Цркве.

Јевтић Атанасије, „Свети Сава у токовима Кирило-Методијевског предања“, *Православни мисионар*, 2, 1985, 79-87; Јевтић Атанасије, „О еклисиологији Светог Саве“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 103-116.; Јевтић Атанасије, *Богословље Светог Саве*, Братство Светог Симеона Мироточивог, Врњачка Бања, 1991.; Јевтић Атанасије, „Реч о Светом Сави“, *Видослов*, 10, 1997, 91-94; Јевтић Атанасије, „Свети Сава и Владика Николај“, *Жички благовесник*, 2003, 55-56.

³⁴ Марковић Саша, „Светосавље или бесцен од Срба за људско бесцење“, *Норма*, 2, 2014, 180-181.

³⁵ Byford Jovan, „Potiskivanje i poricanje antisemitizma. Secanje na Vladiku Nikolaja Velimirovica u savremenoj srpskoj kulturi“, *Ogledi*, 6, 2005, 1-119.

³⁶ Nikolic Vidusa Petko, *Svetosavlje protiv krstjanstva*, Kitchener, 2016.

³⁷ Radojevic Danilo, „Mistifikacija i asimilatorski smisao ideologije svetosavlja“, *Matica*, 2012, 153-188.

б) циљеви истраживања

- Дескрипција, класификација и објашњење ставова о светосављу у међуратној и савременој српској богословској литератури.
- Објашњење утицаја историјских околности на формирање ставова о светосављу у српској богословској литератури.
- Објашњење континуитета и дисконтинуитета у српској богословској мисли о светосављу (међуратни период-савремена мисао).
- Утврђивање релевантности ставова о светосављу у српској међуратној богословској литератури у контексту савремених токова српског богословља.
- Утврђивање рефлексије светосавља у свакодневном црквеном и друштвеном животу.
- Објашњење негативне редукције светосавља.

Основне хипотезе

- У међуратном периоду сусрећемо се са хиперпродукцијом светосавских студија у којим видимо настанак и формирање идеје светосавља.
- На идеју светосавља формирану у српским богословским круговима у међуратном периоду пресудан утицај имале су историјске околности у којима су се Срби нашли.
- Због неповољних црквено-политичких прилика за време Другог светског рата и након њега, постоји временски дисконтинуитет у развоју идеје светосавља (у односу предрани аутори-савремена богословска мисао)

- Континуитет и релевантност међуратне богословске мисли о светосављу види се у рецепцији ставова појединих предратних аутора у историјско-богословској анализи светосавља код савремених богословских мислилаца.
- Светосавље никада није дефинисано као систематски програм Српске Цркве, што је имало негативне последице на његово рефлектовање у црквеном и друштвеном живот.
- Политичка идеологизација светосавља плод је злонамерног тумачења и негативне редукције светосаског наслеђа.

Методе истраживања

- Индуктивна метода има за циљ да нас путем анализе одређених чињеница доведе до закључка да је идеја светосавља настала у једном одређеном временском периоду условљена друштвено-политичким догађајима.
- Дедуктивна метода има циљ да нам прикаже како су конкретни друштвено-политички догађаји утицали на даљи развој светосавља.
- Метода анализе ће нам омогућити да сагледамо шта су богословски мислиоци међуратног периода и савремени богословски мислиоци инкорпорирали у идеју светосавља.
- Методе синтезе и компарације ће нам показати рецепцију мисли предратних аутора у студијама савремених богословских мислилаца и указати нам на њихове особености.
- Метода доказивања и оповргавања ће нам помоћи да објаснимо негативну перцепцију светосавља.

Значај истраживања

- Настанак и развој идеје светосавља карактеристичан је за одређене временске периоде (тридесете године двадесетог века и период од осамдесетих година двадесетог века до данас), али сама идеја светосавља као посебна тематска област до сада није истраживана.
- Српска богословска мисао се бавила парцијалним елементима светосавља и не постоји систематска и свеобухватна студија о историјском развоју и богословским импликација идеје светосавља, током 20. и почетком 21. века.
- Ставови појединих теоретичара светосавља (Владика Николај Велимировић, Димитрије Најдановић, Владимир Вујић) и данас изазивају велику пажњу и неретко се злонамерно интерпретирају. Постоји потреба да се анализом богословских студија прикажу њихови ставови о светосављу и да се утврди релеватност њихових ставова у рецепцији савремених аутора.
- Светосавска идеја се није најбоље рефлектовала у свакодневном животу, али она није превазиђена. Постоји одређена потреба да се сагледају перспективе светосавља у будућности.
- Улога Светог Саве и светосавског наслеђа данас се анализира у великом броју културно-научних области (књижевности, уметности, историји). Неопходно је путем историјско-богословске анализе приказати свеукупни светосавски значај и утицај на нашу Цркву и друштво.

Композиција студије

Према прелиминарној структури рад би се састојао из девет делова: садржаја, списка скраћеница, увода, три поглавља, закључка, резимеа и библиографије.

Увод би имао задатак да прикаже начин методологије истраживања и пресек коришћених извора и литературе.

Главни део рада би чинила три поглавља која би имала по неколико целина и мањих потпоглавља.

Прво поглавље носило би назив **Светосавски култ кроз историју и настанак идеје светосавље**. Предвиђено је да буде подељено у три целине. У првој целини би кренули од делатности Светог Саве и почетка развоја милешевског култа. Уследила би једна детаљна анализа кључних историјских и теолошких чињеница на којима се развијао култ Светог Саве до нашег времена и размотрила улога утицаја Светог Саве на чување хришћанског етоса код Срба. Друга целина би имала за циљ да сагледа црквено-политичке прилике међуратног периода (1920-1940) и да се сагледа њихов утицај на настанак светосавља као идеје и покрета. Утицај на развој светосавља већ су имале прилике након Првог светског рата и догађаји у нашој историји крајем двадесетих година двадесетог века. Тридесете године двадесетог века имају кључни утицај на настанак светосавља. Међу многим црквено-политичким приликама треба истаћи: националистичке тенденције у Европи и на Балкану, продирање комунизма, материјализма и „европског рационализма“ (како су то говорили богословски мислиоци), али и догађаји унутар наше Цркве, као што су прослава великог јубилеја (700 година од Савиног упокојења) и градња Храма на Врачару, који је у очима тадашње богословске и световне елите, морао имати неки српски аутентични стил. Трећа целина се бави самим настанком кованице светосавље. Током историје имамо поштовање култа Светог Саве, у деветнаестом веку настаје придев светосавски, а тридесетих година двадесетог века аналогно православљу настаје кованица светосавље. Аутор кованице светосавље је Димитрије Најдановић. Управо је он кроз своје студије разрађивао идеју светосавља и окупљао око себе тадашње

студенте Богословског факултета и присталице световне интелигенције који су били заинтересовани за Цркву. Уз Димитрија Најдановића велику пажњу је привукао и др Теодор Титов, руски емигрант и професор Богословског факултета. Кроз своје студије које се баве светосављем као покретом, он истиче да је то духовни, друштвени и културни покрет у историји хришћанства и тако он побуђује многе мислиоце на разрађивање идеје светосавља. Заинтересованост за ову тему допринеће и покретање часописа студената Богословског факултета под називом *Светосавље*, а покретање великог броја часописа у овом времену од стране мислилаца који имају за циљ разрађивање идеје светосавља детаљније ће утврђивати тај светосавски етос.

Назив другог поглавља гласи **Инкорпорирани елементи у идеју светосавља у међуратном периоду**. Ово поглавље има за циљ да нам прикаже ставове тадашњих богословских мислилаца шта светосавље као покрет и идеја обухвата и инкорпорира у себе. Предвиђено је да ово поглавље има шест целина. Прва целина излаже ставове највећег броја тадашњих аутора да светосавље у себе укључује један аскетски идеал, који је утемељен на аскетизму Светог Саве, али има карактеристике времена у коме живимо и односи се на једну задатост истинског живота у Цркви. Друга целина се бави осетљивим питањем нације и његовим местом у светосављу. Ко што смо раније истакли време у којем настаје светосавље је препуно националистичких струјања. Један од кључних аутора на ову тему је Владика Николај Велимировић, као и Василије Костић и Трифун Ђукић који се наслањају на Николајеву мисао, али и Вељко Купрешанин, Михаило Вујисић и Јован Перовић. Неопходно је сагледати тзв. питање „светосавског национализма“ у најширем могућем хришћанском смислу и у контексту животних околности тога времена. Трећа целина се односи на просветитељску делатност светосавља. Богословску мисао међуратног периода брине наглашавање рационалног просветитељства, које је код нас везано за Доситеја Обрадовића, и негирање просветитељске и социолошке делатности Светог Саве. Истакнути представници световне интелигенције, међу којима предњачи Владимир Вујић, воде оштре полемике са тзв. рационалистима. За разумевање просветитељску улоге, која је инкорпорирана у светосавље, од великог значаја ће бити и Богомољачки покрет Владике Николаја који ће кроз мисију и деловање међу народом приказати примењивост плодова покрета светосавља. Пета целина се бави светосављем као друштвено-културним покретом, који у

себе укључује доприносе и утицај на књижевност, законодавност, дипломатију и културу уопште. Шеста целина се односи на покушаје политичке идеологизације и негативну рецепцију светосавље. Пре свега, аутори оваквих студија су полазили од редукције личности Светог Саве и представљали га као политичара и ратника, а негирали личност духовника. Кроз своје ставове они су изазивали оштре полемике са утицајним богословским мислиоцима, који су се трудили да у оквиру светосавља чувају његов аскетски идеал и одбаце сваку врсту агресивног национализма и шовинизма.

Треће поглавље носи назив **Историјско-богословска анализа ставова аутора након Другог светског рада па до нашег времена**. Подељено је на четири целине. У првој целини намеравамо да кроз призму историјских дешавања након Другог светског рата прикажемо црквено-политичке прилике које су утицале на светосавље. Ту је у првом плану агресивни комунизам који је „протерао“ личност Светог Саве из школа и гонио Цркву. Даље морамо разрадити како су остали догађаји утицали на поимање светосавља: ратови у Југославији и политичка транзиција на почетку 21. века. Друга целина се бави мишљу савремених аутора. Циљ је расветлити шта су они прихватили од предратних аутора и шта су они инкорпорирали у светосавље. Аутор најсадржаније студије је Јустин Поповић и он нам доноси светосавље као јединствен покрет са појединим елементима које су парцијално разрађивали предратни аутори. Ово је најзначајнији допринос у тумачењу светосавља у двадесетом веку. Друга целина се, такође, бави темом нације у оквиру светосавља, али у себе укључује неке нове моменте. Пре свега то је питање Косовског или Видовданског завета који је актуелизован догађајем прославе шесто година Косовске битке. Један од кључних аутора је Жарко Видовић, који доноси један потпуно другачији контекст нације. Значајно место у оквиру светосавља заузеће улога и место просвећења и педагогије, где ћемо се сусрести са значајним студијама Митрополита Амфилохија Радовића, Епископа Атанасија Јевтића и других аутора. Од великог значаја ће нам бити анализа студија Владике Атанасија Јевтића која се баве богословљем Светог Саве. Владика Атанасије је усамљен на пољу истраживања богословља Светог Саве, јер нико до сада није улазио у ову област светосавске делатности. У оквиру ове друге целине ћемо обрадити и негативна тумачења светосавља, која се у доброј мери показују рецепцију истих критичких ставова из предратног времена.

Трећа целина се бави светосавским беседама које су временски најближе нама. Намера је сагледати њихову тематику, њихову рефлексију и видети њихово поимање светосавља.

Закључак има за циљ да резимира резултате истраживања. Неопходно је направити кратак пресек развоја светосавља као идеје и покрета од међуратног периода до данас у нади да ћемо успети да прикажемо интегрално обједињену идеју светосавља и питање њене примењивости у духовном и друштвено-културном животу.

ПРЕЛИМИНАРНА СТРУКТУРА РАДА

Садржај

Списак скраћеница

Увод

- 1.1. Проблем истраживања
- 1.2. Циљ и методе
- 1.3. Основне хипотезе
- 1.4. Преглед релевантних радова на тему са освртом на закључке изнете у њима

I Светосавски култ кроз историју и настанак идеје светосавље

1. Историјски контекст постојања светосавског култа кроз нашу историју и његов допринос очувању хришћанског етоса код Срба

- 1.1 Настанак и развој милешевског култа Светог Саве
- 1.2 Култ Светог Саве у Карловачкој митрополији
- 1.3 Култ Светог Саве с краја деветнаестог и почетком двадесетог века

2. Црквено-политичке прилике међуратног периода и њихов утицај на настанак светосавља

- 2.1. Националистичке тенденције у Европи и на Балкану
- 2.2. Продирање материјализма, комунизма и рационализма у Цркву и друштво
- 2.3. Светосавски јубилеј и градња Храма Светог Саве на Врачару

3. Настанак кованице светосавље

- 3.1. Допринос Димитрија Најдановића генези кованице светосавље
- 3.2. Теодор Титов као тумач светосавља
- 3.3. Црквени часописи као средства утемељења светосавског етоса

II Инкорпорирани елементи у идеју светосавља у међуратном периоду

- 1. Аскетски идеал
- 2. Питање нације
- 3. Свеправославна и свехришћанска улога
- 4. Просветитељска делатност
- 5. Друштвено-културни покрет
- 6. Питање политичке идеологизације и негативне редукције светосавља

III Историјско-богословска анализа ставова аутора након Другог светског рада па до нашег времена

1. Црквено-политичке прилике

- 1.1. Комунизам
- 1.2. Ратови на простору бивше СФРЈ
- 1.3. Политичка транзиција

2. Богословска мисао савремених аутора

- 2.1. Светосавље као философија живота у мисли Јустина Поповића
- 2.2. Однос нације и Кососовског завета у светосављу
- 2.3. Улога и место просвећења и педагогије у светосављу
- 2.4. Светосавско богословље
- 2.5. Покушаји критике светосавља

3. Светосавске беседе и њихове рефлексије

- 3.1. Историјске чињенице
- 3.2. Аскетски идеал
- 3.3. Есхатолошки моменти

Закључак

- 1.1. Континуитети и дисконтинуитети у српској богословској мисли о светосављу
- 1.2. Релевантност међуратне српске богословске мисли о светосављу у контексту савременог српског богословља
- 1.3. Перспективе светосавља

Резиме

Библиографија

Извори

Литература

Библиографија

Извори (I)

1. Доментијан, *Живот Светог Симеона и Светог Саве*, приредила Р. Маринковић, Просвета и Српска књижевна задруга, Београд, 1988.
2. Теодосије Хиландарац, *Живот Светог Саве*, превео Л. Мирковић, превод редиговао Д. Богдановић, Српска књижевна задруга, Београд, 1992.
3. Свети Сава, *Сабрана дела*, ур. Љиљана Јухас-Георгиевска, Београд, 2006.

Извори (II)³⁸

Студије богословских мислилаца (1920-2017)

1. Аноним, „Највеће заслуге Светога Саве“, *Весник Српске Цркве*, XXIX, 1924, 70-75.
2. Аноним, „Свети Сава, просветитељ српски“, *Црква и живот*, IV, 1925, 7-14.
3. Арсић Велимир, „Дело Светог Саве“, *Нови источник*, VI, 1939, 34-39.
4. Аћимовић М., „Мисли на Светог Саву“, *Просветни гласник*, XXXIX, 1922, 197-205.
5. Белић Александар, „Учешће Светог Саве у стварању основа наше старе књижевности“, *Српски књижевни гласник*, 44, 3, 1935, 175-180.
6. Берић Душан, „Свети Сава код старих далматинских писаца“, *Теолошки погледи*, VIII, 1, 1975, 46-57.
7. Биговић Радован, „Свети Сава у свом и нашем времену“, *Српски сион*, 1-4, 1992, 24-27.
8. Биговић Радован, „Номо Universalis“, предговор за књигу: Владета Јеротић, Бошко Бојовић, *Жички диван са академиком Владетом Јеротићем: од објекта ка субјекту*, Жича (21-22. октобар 2006), Драслар партнер, Београд–Париз 2008, vii–xi.
9. Бојовић Стефан, „Свети Сава узор наш и наших предака и наших будућих поколења“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XVII, 1935, 183-190.

³⁸ Студије које су наведе под „Извори II“ се односе на ауторе који су конкретно разрађивали идеју светосавља са одређеним њеним карактеристикама. То ће нам бити примарна литература током истраживања ове тематике. Студије, чланци и књиге које смо навели под „Литература“ се не односе директно на тематику нашег истраживања, те ћемо их користити као секундарну литературу.

10. Булатовић Божидар, „Свети Сава у народном веровању и предању (Предања из Црногорског Колашина)“, *Весник Српске Цркве*, XXX, 11, 1925, 710 -711.
11. Буловић Иринеј, „Смисао светосавља“, *Богословље*, LXV, 1, 2006, 268-273.
12. Варнава, Митрополит скопски, „Свети Сава“, *Црква и живот*, I, 1922, 7-9.
13. Васић Душан, „Школска омладина и Свети Сава“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 137-138.
14. Велимировић Јован, „Отац и син (Немања и Свети Сава)“, *Жички благовесник*, XXIII, 2, 1941, 6-15.
15. Велимировић Јован, „Говор приликом прославе Светог Саве у манастиру Раковици (27 априла/ 10 маја 1952)“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXIII, 5, 1952, 120-123.
16. Велимировић Николај, „Свети Сава архиепископ српски“, *Беседа*, V, 1, 1929, 3-4.
17. Велимировић Николај, „Доследност Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије жичке*, 1, XVII, 7-8, 1935, 179-183.
18. Велимировић Николај, „О Светом Сави“, *Православна хришћанска заједница*, XIV, 1, 1935, 8-11; *Нови источник*, II, 5-6, 1935, 141-145.
19. Велимировић Николај, „Национализам Светог Саве (Говор о Недељи православља 1935 у Београду)“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 102-109.
20. Велимировић Николај, „Национализам Светог Саве“, *Православље*, 1, 1935, 29.
21. Велимировић Николај, „Национализам Светог Саве“, *Мисионар*, XVIII, 1, 1938, 2-10.
22. Вељковић Момир, „Свети Сава“, *Гласник југословенског професорског друштва*, XII, 1932, 725- 736.
23. Вешовић Радослав, „Свети Сава и морално изграђивање нашег народа“, *Братство*, XV, 1, 1939, 1-11.
24. Видаковић Витомир, „Свети Сава као васпитна личност“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XVII, 7-8, 1935, 194 -197.
25. Видовић Жарко, „Свети Сава и римско право“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 72-102.
26. Видовић Жарко, *Историја и вера*, приредио Матеј Арсенијевић, Светигора, Цетиње, 2008.
27. Витковић Димитрије, „Друго путовање Светог Саве по источним светим местима- Критичко посматрање података Доментијана и Теодосија“, *Братство*, XX, 1926, 1-16.
28. „Владика Николај о светосавском национализму“, *Хришћанска мисао*, 2, 1935, 13-14.

29. Влаховић Блажо, „Оличење личности Светог Саве у души нашега народа“, *Извештај Богословије у Битољу*, 1934/35, 3-15.
30. Вујић Владимир, „Повратак Сави светитељу“, *Светосавље*, 2, 1934, 97-108.
31. Вујић Владимир, „Три велике лекције Светог Саве“, *Жички благовесник*, 2, 1938, 40-42.
32. Вујисић Михаило, „Свети Сава као символ српског народа“, *Пастир*, IV, 1, 1939, 2-7.
33. Вукашиновић Владимир, „Годишња Светосавска беседа“, *Богословље*, 1, 2011, 4-7.
34. Вукашиновић Владимир, *Свети Сава и Доситеј Обрадовић-покушај новог читања*, Београд, 2012.
35. Вукићевић Мил., „Свети Сава и бугарски великаш Стрез“, *Весник*, VI, 6, 1925, 2.
36. Вукићевић Мил., „Из живота Св. Саве (Како је Св. Сава постао српским просветитељем)“, *Весник*, VI, 4, 1925, 1-2.
37. Вуловић Данило, „Свети Сава и Доситеј Обрадовић (културно-историјска упоређивања)“, *Просветни гласник*, XLI, 1924, 344-352.
38. Вучетић Никола, „Свети Сава и народна вера“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 124-128.
39. Вучић Радмило, „Духовни лик Светог Саве“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXV, 1-2, 1954, 15-19.
40. Вучић Радмило, „Васпитне снаге православља“, *Богословље*, XVIII, 1-2, 1974, 49-66.
41. Гардашевић Благота, „Светосавско просвећење“, *Гласник Српске патријаршије*, XXVII, 3, 1946, 38-40.
42. Гардашевић Благота, „Значај Светосавске Крмчије за наше црквено и државно законодавство“, *Богословље*, II, 1, 1958, 3-13.
43. Гардашевић Благота, „Светосавско државотворство и слободарство“, *Православље*, III, 45, 1969, 1.
44. Гардашевић Благота, „Свети Сава- Светионик и путоказ српском народу“, у *Избор црквено-правних радова* (ур. Д. Калезић, Р. Поповић, Н. Милошевић), Београд, 2002, 11-14.
45. Гвоздић Милосав, „Од Раса до Русика“, *Весник*, VII, 1955, 135.
46. Глумац Душан, „Седамстотина година од смрти Светог Саве“, *Хришћанска мисао*, 1, 3, 1935, 3-4.

47. Гранић Филарет, „Одредбе Хиландарског типика Светог Саве о ступању у манастирску заједницу и о делокругу братског сабора“, *Богословље*, XLII, 1-2, 1998, 161-171.
48. Грбић Јелена, „Светосавље-омени за нумен православља“, *Саборност*, 7, 2013, 145-158.
49. Грујић Радослав, „Култ Светог Саве у Карловачкој митрополији XVIII и XIX века“, *Богословље*, X, 1935, 133-170.
50. Д., „Индивидуализам и социјализам Светог Саве“, *Светосавље*, 1, 1935, 48-51
51. Дамњановић Мирко, „Свети Сава (Његово доба и значај)“, *Православна хришћанска заједница*, XIII, 1, 1934, 2, 11 -12; 3-4, 18-20.
52. Дачић Душан, „Свети Сава и светосавска црква у одбрани хришћанске Европе“, *Гласник Српске православне цркве*, XIV, 1963, 180-192.
53. Дачић Душан, „Естетска вредност дела Светог Саве и однос тог дела према савременој европској књижевности“, *Гласник Српске православне цркве*, 1, 1970, 266-272; 304-317.
54. Деврња П. Милутин, „Најновија књига о Светом Сави“, *Светосавље*, 4, 1934, 39-40.
55. Деврња Милутин, „Сава М. Штедимлија о Светом Сави“, *Хришћанска мисао*, 2, 1935, 12-13.
56. Деврња Милутин, „За истинско схватање личности Светог Саве“, *Хришћанска мисао*, I, 5-6, 1935, 20-21.
57. Димевски Славко, „Хиландарски типик Светог Саве“, *Весник*, X, 1958, 209.
58. Димитријевић Димитрије, „О монаштву Светог Саве“, *Богословље*, VII, 1-2, 1963, 17-25.
59. Димитријевић Драгомир, „О дејству рада Светог Саве на српски народ и народно јединство“, *Црква и живот*, IV, 1925, 28-34.
60. Димитријевић Радован, „Свети Сава по Србљаку“, *Православна хришћанска заједница*, 111, 1, 1924, 3-18.
61. Димитријевић Светозар, „О књижевном раду Светог Саве“, *Нови источник*, 5-6, 1935, 167-171.

62. Димитријевић Стеван, „Свети Сава у народном веровању и предању“, *Весник Српске Цркве*, XXXI, 7-8, 1926, 510-536; 9-10, 638-657; 12, 809-841, XXXII, 3-4, 1927, 87-117; 4, 189-212.
63. Димитријевић Ст., „Православље Светог Саве“, *Светосавље*, I, 1932, 193-215, 249-275.
64. Димитријевић Стеван, „Православље и Свети Сава“, *Светосавље*, I, 1932, 193-215; 249-275.
65. Димитријевић Стеван, „Најстарија позната химна Светом Сави“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 100-101.
66. Динић Сретен, „Постојбина Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 5, 1935, 158-160.
67. Доментијан, „Поука Светог Саве Српског“, *Мисионар*, 1, 1937, 1-3.
68. Доментијан, „Свети Сава о обновљењу свете истини“, *Православни мисионар*, 1, 1961, 3-4.
69. Дошен Коста, „Култ Светог Саве код римокатолика пре XX века“, *Православље*, IV, 1970, 9.
70. Драгићевић Ристо, „Свети Сава и стварање српске и бугарске црквене самосталности“, *Нови источник*, III, 4, 1936, 100-107; 5, 130-135; 6-7, 181-187.
71. Драговић Мирко, „Свети Сава као народни просветитељ и државник“, *Банатски весник*, III, 1-2, 1935, 1-9.
72. Драговић Ристо, „Свети Сава као књижевник“, *Банатски весник*, III, 1-2, 1935, 10-13.
73. Драшковић Чедомир, „Списи Светог Саве и Стефана Првовенчаног, прево Л. Мирковић, издање Државне штампарије у Београду, 1939.“, *Светосавље*, 1-2, 1939, 51.
74. Драшковић Чедомир, „Пастирско - проповедничка делатност Светог Саве“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXV, 1-2, 1954, 7-11..
75. Дурковић-Јакшић Љубомир, „Проглашење и прослава школског патрона у Србији 1840 године“, *Гласник Српске патријаршије*, XXVIII, 1, 1947, 34-36.
76. Дурковић-Јакшић Љубомир, „Ликовно приказивање школе и Светог Саве као просветитеља код Срба“, *Богословље*, XII, 1-2, 1969, 17-57.

77. Дурковић-Јакшић Љубомир, „О почецима светосавске прославе у школи“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXIV, 2-3, 1953, 41-44.
78. Дурковић-Јакшић Милутин, „Трагање за местом где је спаљен Свети Сава“, *Гласник Српске патријаршије*, XXVII, 3, 1946, 40-41.
79. Дучић Јован, „О Светом Сави“, *Гласник Српске патријаршије*, XXVII, 3, 1946, 37-38.
80. Ђивановић Нико, „О Светом Сави. Два прилога из старе дубровачке књижевности“, *Братство*, XVIII, 1924, 27-31.
81. Ђорђевић Драгутин, „Свети Сава у народном животу“, *Весник*, XIII, 279, 1961, 3.
82. Ђорђевић Иринеј, „Наш духовни препородитељ“, *Пастирски глас*, II, 21, 1938, 2.
83. Ђорђевић Иринеј, „После прославе светосавске године“, *Црква*, 1937, 34-37.
84. Ђорђевић Т., „Свети Сава и наши муслимани“, *Политика*, бр. 9570 од 6-9 јануара, 1935.
85. Ђорђић Петар, „Од Ћирила и Методија ка Светоме Сави“, *Светосавље*, 1, 1935, 27-32.
86. Ђорђић Петар, „Прилози проучавању језика Светог Саве“, *Богословље*, X, 1935, 188-199.
87. Ђукић Трифун, „Вођа нације“, *Светосавље*, 1, 1935, 24-27.
88. Ђурић Константин, „Пред иконом Светог Саве“, *Банатски весник*, 1, 1, 1941, 14-20.
89. Ђусић Михаило, „Свети Сава као верско-просветни радник“, *Православна хришћанска заједница*, X, 1, 1931, 9-15.
90. „Зидање храма Светог Саве“, *Православни глас*, IV, 3, 1939, 1-2.
91. Злоковић Симеон, „Свети Сава и наша историја“, *Гласник Српске православне цркве*, XXXIX, 1958, 7-10.
92. Злоковић Симеон, „Васпитни аманет Светог Саве“, *Гласник Српске православне цркве*, XV, 1964, 419-420.
93. Злоковић Симеон, „Осврт на дело Светог Саве“, *Гласник Српске православне цркве*, XIV, 1963, 6-11.
94. Ивошевић Васо, „Дијаконија Светог Саве“, *Православна мисао*, IX, 1, 1966, 9-19.
95. Игњатије, јерођакон, „Похвала преподном Сави Јерарху и Симеону његовом оцу из Србије“, *Богословље*, XXXV, 1-2, 1977, 39-46.
96. Иларион, јеромонах, „Дух Светог Саве“, *Банатски весник*, III, 1-2, 1935, 24-25.

97. Илић Јован, „Свети Сава“, *Недеља православља*, XII, 1935, 1-2.
98. Илић Јован, „Свети Сава (Поводом 750-тогодишњице проглашења аутокефалности Српске Цркве)“, *Глас православне Епархије нишке*, III, 1, 1969, 2-5.
99. Илић Јордан, „Личност Светог Саве у научним схватањима“, *Недеља православља*, XII, 1935, 5.
100. Илић Јордан, „Монаштво Светог Саве и његов јавни рад“, *Светосавље*, 1, 1935, 33-47.
101. Илић Јордан, „Рад Светог Саве на народном просвећивању“, *Богословље*, X, 1935, 199-210.
102. Илић Јордан, „Просветитељски и учитељски рад св. Саве (По изворним списима и песмама)“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 359-369.
103. Илић Тихомир, „Свети Сава најузвишенији пример“, *Православна мисао*, X, 1967, 16-18.
104. Илић Никанор, „Улога Светог Саве у изграђивању наше националне културе“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXIII, 1, 1952, 12-13.
105. Илкић Стефан, „О култу Светог Саве“, *Весник*, XII, 255, 1960, 2.
106. Исаковић Велимир, „Шта су странци, који су путовали кроз нашу земљу, забележили о Светом Сави и манастиру Милешеву“, *Православље*, 11, 4-5, 1935, 150-154.
107. Илић Миодраг, „Свети Сава као биограф. Одломак.“ *Књижевни север*, VIII, 1932, 57-60.
108. Јанковић Момчило, „Неимару просвете и културе“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 391.
109. Јевтић Атанасије, *Из богословља Светог Саве. Жичка беседа Светог Саве о правој вери*, Београд, 1977.
110. Јевтић Атанасије, „Свети Сава као просветитељ“, *Гласник Српске православне цркве*, 1, 1979, 10-16.
111. Јевтић Атанасије, „Свети Сава у токовима Кирило-Методијевског предања“, *Православни мисионар*, 2, 1985, 79-87.
112. Јевтић Атанасије, „О еклисиологији Светог Саве“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 103-116.

113. Јевтић Атанасије, *Богословље Светог Саве*, Братство Светог Симеона Мироточивог, Врњачка Бања, 1991.
114. Јевтић Атанасије, *Свети Сава и Косовски завет*, Београд, 1992.
115. Јевтић Атанасије, „Реч о Светом Сави“, *Видослов*, 10, 1997, 91-94.
116. Јевтић Атанасије, „Свети Сава и Владика Николај“, *Жички благовесник*, 2003, 55-56.
117. Јевтић Мирко, „Мисли Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 369-382.
118. Јевтић Мирко, „Поученија Свети Саве“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 9, 1935, 270-283; 10, 313-321.
119. „Један је Свети Сава“, *Недеља православља*, 1939, 11.
120. Ј.Ј.Р., „Свети Сава патријарх наше нације“, *Пастирски глас*, 17, 1939, 1.
121. Јелачић Алексије, „Црквено-политичка путовања Светог Саве у Свету Земљу“, *Глас православља*, 1933, 19-23.
122. Јеротић Владета, „Свети Сава и савремена омладина“, *Теолошки погледи*, XXI, 3-4, 1998, 195-203.
123. Јовановић Јован, „Етички принципи - идеали Светог Саве“, *Пастир*, 3, 1937, 78-82.
124. Јовановић Љубисав, „Свети Сава први српски просветитељ“, *Весник*, II, 19, 1950, 2-3.
125. Јовановић Љубисав, „Свети Сава“, *Весник*, III, 42, 1951, 1-2.
126. Јовановић Ћетко, „Светосавским путем“, *Весник*, XI, 231, 1959, 1.
127. Јовановић Ћетко, „Светосавски пролог“, *Весник*, XIII, 283, 1961, 3.
128. Јовановић Ћетко, „Свети Сава“, *Весник*, XIV, 302, 1962, 1-2.
129. Јовановић Ћетко, „У потрази за светосавском мисли“, *Весник*, XV, 326, 1963, 1.
130. Јовановић Ћетко, „Значај светосавске прославе“, *Весник*, XVI, 351, 1964, 1.
131. Јовановић Ћетко, „Дан Светог Саве- дан препорода“, *Весник*, XVII, 374, 1965, 2.
132. Јованкин Урош, „Лик Светог Саве (у акатисту Светом Сави)“, *Весник*, VI, 114, 1954, 1.
133. Јованкин Урош, „Свети Сава“, *Весник*, VII, 135, 1955, 1.
134. Јованкин Урош, „Лик Светог Саве у народним приповеткама“, *Весник*, 1, 206, 1958, 1-2.

135. Јоветић Јован, „Натраг светосавским путем“, *Светосавље*, 1, 1932, 75-79.
136. Јосић Радивоје, „Говор при прослави Светог Саве на факултету“, *Гласник Српске патријаршије*, XXX, 2-3, 1953, 37-40.
137. Јуришић Герасим, „Одлазак Растка Немањића у Св. Гору“, *Весник*, XIII, 278, 1961, 1 -2.
138. Кангра Хаџи-Недељко, „Свети Сава и научна медицина“, *Теолошки погледи*, XVIII, 4, 1985, 255-265.
139. Каписазовић Добривоје, „Свети Сава“, *Весник*, XXI, 471, 1969, 2.
140. Кerpенишан Ђорђе, „Свети Сава“, *Гласник*, XV, 2, 1936, 8-11.
141. Кл., „Пред светосавском годином“, *Светосавље*, 3, 1934, 60-63.
142. Кнежевић Стеван, „Великани наше историје“, *Весник*, IV, 68-69, 1952, 2.
143. Ковачевић Божидар, „Свети Сава пре и после смрти“, *Српски књижевни гласник*, 44, 3, 1935, 193-200.
144. Ковачевић Божидар, „Свети Сава у свом времену“, *Православна мисао*, VII, 1, 1964, 46-59.
145. Ковачевић Божидар, „Мисао Светог Саве и његов култ кроз векове“, *Православна мисао*, VII, 1966, 2.
146. Ковачевић Божидар, „Свети Сава и аутокефалија“, *Весник*, XXI, 487, 1969, 3-4.
147. Ковачевић Божидар, „Апотеоза Светом Сави (О новој слици Св. Вуковића)“, *Православље*, IV, 83/84, 1970, 23..
148. Коларић И., *Свети Сава српски, харизма и мит*, Ниш, 1995.
149. Костић Василије, „Несветосавски пут“, *Православна хришћанска заједница*, XI, 12, 1932, 3-6.
150. Костић Василије, „Светосавски идеализам“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XXI, 11-12, 1940, 489-500.
151. Костић Д., „Ко је саставио Похвалу Светом Симеуну, сачувану у Доментијановом Животу Светог Симеуна“, *Глас СКА*, CLXI, 1934, 139-181.
152. Костић Д., „Свети Сава под окупацијом“, *Идеја*, 9 од 27. децембра 1934.
153. Костић Љубомир, „Светосавским путем“, *Весник*, III, 63, 1951, 2.
154. Костић Љубомир, „Свети Сава и његов пример“, *Весник*, 1, 114, 1954, 2.
155. Крстић Никола, „Свети Сава“, *Глас Цркве*, VI, 1-3, 1928, 30-34.

156. Купрешанин Вељко, „Светосавска идеја“, *Хришћанско дело*, 2, 1937, 116-120.
157. Леуновић, *Свети Сава, човек и Словен*, Скопље, 1934.
158. Липовац Јован, „Култ Светог Саве у Боки Которској“, *Светосавље*, 1, 1935, 52-58.
159. Лис-Вјелгош Изабела, „Још једном о моштима Светог Саве-према неким познијим средњевековном изворима“, *Црквене студије*, 9, 2012, 271-281.
160. Лубардић Богдан, „Свети Сава као икон српског хришћанског идентитета: размишљање уз Жичку беседу о правој вери (1221)“, *Црквени живот*, 4, 2003, 68-72.
161. Лубардић Богдан, „Свети Сава српски: задати отац, даровити брат-Светосавска беседа на Православном богословском факултету у Београду 27. јануар 2012.“, *Богословље*, 1, 2012, 34-40.
162. Магазиновић Милош, „Свети Сава“, *Црква и живот*, III, 1-2, 1924, 38-46.
163. Магазиновић Милош, „Свети Сава, први српски архиепископ у нашој прошлости народној, садашњости и будућности“, *Црква и живот*, III, 1-2, 1924, 38-46.
164. Манчић Воја, „Светосавски дарак“, *Весник*, III, 1, 1921, 5-6.
165. Манчић Воја, „Вековна идеја се остварује (Храм св. Саве)“, *Црква*, 1939, 74-75.
166. Мајендорф Јован, „Свети Сава, Охрид и Српска Црква“, *Богословље*, 1-2, 1991, 83-93.
167. Мандић Светислав, „Време писања Посланице Архиепископа Саве студеничком игуману Спиридону“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 55-64.
168. Маринковић Живан, „Свети Сава у народном веровању и предању“, *Весник Српске Цркве*, XXX, 1, 1920, 56-58; 9-10, 649-650.
169. Маринковић Живан, „О духовном животу младог монаха Саве“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 147-149.
170. Маринковић Живан, „Гледиште Светог Саве на основне проблеме живота“, *Хришћанска мисао*, II, 3, 1936, 38-41.
171. Маринковић Живан, „Свети Сава и омладина“, *Братство*, XIV, 1, 1938, 1-8.
172. Маринковић Живан, „Духовна величина Светог Саве и његов значај за идеолошку оријентацију нашег народа“, *Хришћанско дело*, VI, 1940, 1-7.
173. Маркичевић Петар, „О књижевном раду Светог Саве“, *Братство* VII, 1931, 25-29

174. Марковић Бранислав, „Још нешто о култу Светог Саве у Боки Которској“, *Весник*, XIII, 278, 1961, 3.
175. Марковић Марко, *Свети Сава: светитељ и просветитељ*, Бермингам, 1985.
176. Марковић Саша, „Светосавље или бесцен од Срба за људско бесцење“, *Норма*, 2, 2014, 179-183.
177. Матејић М, „Химнографски лик Светог Саве“, у *Проучавање средњевековних јужнословенских рукописа*, Београд, 1995, 261-285.
178. Медан Р. Данило, „Контуре светосавске идеологије и њен значај у прошлости и садашњости“, *Светосавље*, 2-3, 1937, 86-92.
179. Мијатовић Владимир, „Свети Сава као просветитељ српског народа“, *Гласник Епархије тимочке*, VII, 5, 1941, 34-36; 6, 44-46.
180. Мијач Божидар, „Свети. Сава и историографија“, *Весник*, X, 211, 1958, 3.
181. Мијач Божидар, „Свети Сава“, *Весник*, XII, 234, 1960, 1-2.
182. Мијач Божидар, „Свети Сава - учитељ љубави“, *Весник*, XXI, 350, 1964, 1-2.
183. Миладиновић Недељко, „Српски народу Средњем веку и дело Светог Саве“, *Братство*, XV, 3-4, 1939, 2-5.
184. Миленковић Боривоје, „Неиспуњен наш дуг према Светом Сави“, *Нишка духовна стража*, 3, 1939, 1-2.
185. Милојевић Драгољуб, „За Светим Савом ка Христу“, *Православна хришћанска заједница*, III, 1, 1924, 1-7.
186. Миливојевић Драгољуб, „Културни рад Светог Саве и данашњица“, *Православна хришћанска заједница*, IV, 5-6, 1925, 1-22.
187. Милин Лазар, „Личност и теологија Светог Саве“, *Гласник Српске православне цркве*, XVIII, 1967, 6-9.
188. Милинковић Михаило, „Државотворни рад Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XV, 10, 1934, 342 -348; 11-12, 376-380.
189. Милинковић Михаило, „Свети Сава“, *Преглед цркве Епархије жичке*, V, 1-2, 1923, 12-20.
190. Милошевић Ненад, „Типик Светог Саве“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати* (ур. Б. Шијаковић), књ. 17, 2015, 27-35.

191. Милошевић Светозар, „О светосавској култури“, *Банатски весник*, VII, 1-2, 1939, 7-15.
192. Мирковић Лазар, „Шта Свети Сава сматра као највише?“, *Хришћанска мисао*, 1, 2, 1935, 2-3.
193. Митровић Трајан, „Свети Сава као монах (нацрт Савине монашке идеје и његовог животног остварења)“, *Нишка духовна стража*, X, 1, 1937, 5-13; 2, 86-90; 3, 139-150.
194. Михаиловић Милоје, „Пут Светог Саве“, *Светосавски пут*, 1, 1941, 1-2.
195. Михаиловић-Крупезевић Живадин, „Српско дете (Св. Сава)“, *Банатски весник*, X-XI, 1-2, 1941, 10-18.
196. Момировић Петар, „Мишљења о светосавском храму“, *Пастирска реч*, IV, 8, 1939, 2.
197. „Највећа заслуга Светог Саве“, *Весник Српске Цркве*, XXIV 1-2, 1924, 70-75.
198. Најдановић Димитрије, „Светосавска паралипомена“, *Светосавље*, 2, 1932, 62-67.
199. Најдановић Димитрије, „Над тајном Савине молчалнице“, *Хришћанска мисао*, I, 2, 1935, 4-7.
200. Најдановић Димитрије, *Светосавље и православље*, Београд, 2009.
201. Николић Б., „На дан спаљивања моштију Светог Саве“, *Црква и живот*, V, 1926, 77-82.
202. Новаковић Раде, „Свети Сава свагдашњи наш учитељ“, *Весник*, XI, 230, 1959, 3.
203. Новаковић Раде, „Величина и значај Светог Саве“, *Весник*, XIV, 303, 1962, 3.
204. Новаковић Раде, „Тајна успеха Светог Саве“, *Весник*, XVI, 350, 1964, 3.
205. Новаковић Раде, „Извор снаге Светог Саве“, *Весник*, XVIII, 399, 1969, 1.
206. Новаковић Радивоје, *Где је спаљен Свети Сава?*, Београд, 1930.
207. Обрадовић Бошко, „Светосавље Милоша Црњанског“, *Православље*, 930, 2005.
<https://web.archive.org/web/20110208002230/http://pravoslavlje.spc.rs/broj/930/tekst/svetosavlje-milosa-crnjanskog/> (приступљено 28.08. 2017)
208. Одавић Пера, „Храм Светог Саве“, *Весник*, IX, 16, 1928, 2.
209. Одавић Пера, „О седмовековној годишњици од смрти Светог Саве“, *Хришћанска мисао*, I, 5-6, 1935, 9-11.
210. Одавић Пера, „Светом Сави“, *Православље*, 4-5, 1935, 123-124.

211. Одавић Пера, „Свети Сава и данашњи српски свештеници“, *Хришћанска мисао*, 1, 3, 1936, 4-5.
212. „Одговор на питање : Зашто Свети Сава није писао књиге“, *Православни мисионар*, 1959, 24-25.
213. Павловић Леонтије, „Три сачувана епитрахилја Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XIX, 6, 1937, 21-24.
214. Павловић Леонтије, „Везе Светог Саве са другим народима“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXVI, 6, 1955, 98-100.
215. Парента, „Слава Светоме Сави“, *Гласник Српске патријаршије*, V, 1924, 21-24.
216. Перовић В., „Свети Сава државник или светитељ“, Одговор С.М. Штедимлији, *Православље*, II, 8, 1935, 228-236.
217. Перовић Јован, „О значају вјерско-просветног рада Светог Саве за нашу националну и државну идеју“, *Весник Српске Цркве*, XXXVII, 1932, 290-302.
218. Петковић В., „Легенда Светог Саве у старом живопису српском“, *Глас СКА*, CLIX, 1933, 76.
219. Петровић Душан, „Истина о Светом Сави“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 112-122.
220. Петровић Емил, „Свети Сава“, *Братство*, V, 1, 1929, 10-11.
221. Петровић Емил, „О Светом Сави“, *Нови источник*, 7, 1935, 213-215.
222. Петровић Емил, „Свети Саво“, *Нови источник*, V, 2, 1938, 39-42.
223. Петровић Миодраг, *Крмчија Светог Саве. О заштити обесправљених и социјално угрожених*, Београд, 1992.
224. Петровић Светислав, „Свети Сава у вези са Хрватима и католицима и постанак наше школске славе“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XIX, 5, 1937, 7-12.
225. Петровић Слободан, „Свети Сава-отац нашег духовног стваралштва“, *Теолошки погледи*, IV, 1, 1971, 54-62.
226. Питоровић Владимир, „Уметнички дух Светог Саве“, *Гласник Српске патријаршије*, XXI, 5, 1940, 176-180.
227. Поповић Владан, „Свети Сава и проблем развитка наше културе“, *Гласник Српске православне цркве*, XII, 1961, 6-18; 40-53; 92-94; 116-127; 163-170.
228. Поповић Владан, „Свети Сава и наше модерно доба“, *Гласник Српске православне цркве*, XIII, 1962, 107-113.

229. Поповић Владан, „Светосавски универзализам“, *Весник*, XVII, 374, 1965, 1-2.
230. Поповић Владан, „Светосавски храм и савремени екуменски дух“, *Гласник Српске православне цркве*, 1966, 200.
231. Поповић Владан, „Светосавски храм -символ националног рада у оквиру хришћанског универзализма“, *Гласник Српске православне цркве*, XVII, 1966, 166-167.
232. Поповић Владан, „Светосавски храм - идеја нашег хуманизма“, *Гласник Српске православне цркве*, 1966, 121-122.
233. Поповић Владан, „Светосавски храм на Врачару - синтеза наше духовне и техничке културе“, *Гласник Српске православне цркве*, 1966, 77-78.
234. Поповић Владан, „Светосавље, национализам и секуларизација нашег доба“, *Теолошки погледи*, I, 6, 1968, 373-401.
235. Поповић Владан, „Светосавље - рационалност наше националне историје“, *Православље*, 45, III, 1969, 1-2.
236. Поповић Драгољуб, „Светом Сави“, *Преглед цркве Епархије жичке*, VIII, 3-4, 1926, 92-98; 5, 136-138.
237. Поповић Драгољуб, „Путем Светог Саве“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XVII, 7-8, 1935, 199-202.
238. Поповић Душан, „Свети Сава у српској цркви и историји“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 129-132.
239. Поповић Јустин, „Растко и саврема омладина“, *Светосавље*, 1, 1935, 58-61.
240. Поповић Јустин, „Свети Сава“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XX, 1-2, 1938, 3-6.
241. Поповић Јустин, *Светосавље као филозофија живота*, Ћелије, 1993.
242. Поповић Милан, „Предања о Светом Сави из Митровачког Колашина“, *Весник Српске Цркве*, XXX, 11, 1925, 713-715.
243. Поповић Павле, „О хронологији у делима Светог Саве“, *Глас СКА*, CXII, 1924, 19-87.
244. Поповић Пера, „Култ Светог Саве Српског у архитектури и црквеној уметности“, *Хришћанска мисао*, I, 9, 1935, 7-8.
245. Поповић Радомир, „Светосавска беседа 2013. године“, *Богословље*, 1, 2013, 249-253.

246. Поткоњак Никола, *Циљ васпитања у православљу-светосављу*, Ужице, 2015.
247. Протопрезвитер Илија, „Светосавски храм на Врачару у дугим и добрим разговорима великих мислилаца“, *Теолошки погледи*, III, 1-2, 1970, 83-87.
248. Протопрезвитер Илија, „Светосавски храм на Врачару у поднебљу једне прескочене генерације и о питању реконструкције наше студије историје“, *Теолошки погледи*, III, 1970, 208-217.
249. Прњатовић Јевто, „Рад Светог Саве“, *Братство*, 2, 1928, 27-31; 3, 52-58.
250. Протић Милисав, „Свети Сава“, *Весник*, VIII, 158, 1956, 1.
251. Протић Милисав, „Живо дело и порука Светог Саве“, *Весник*, 182, 1957, 1.
252. Протић Милисав, „Свети Сава и његово дело“, *Православље*, 111, 44, 1969, 1-2.
253. Пудло Павле, „Култ према Светом Сави и његово оправдање“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 382-391.
254. Пурковић М., „Година спаљивања тела Светог Саве“, *Гласник Југословенског професорског друштва*, XII, 1932, 845-849.
255. „Путовање Светог Саве по народу“, *Весник*, XIV, 302, 1962, 1.
256. Радовић Амфилохије, „Светосавско просветно предање и просвећеност Доситеја Обрадовића“, *Богословље*, XXV, 1-2, 1981, 23-52.
257. Радовић Амфилохије, „Значај манастира Студенице за српску просвету“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 119-132.
258. Радојчић Милан, „Свети Сава“, *Недеља православља*, IX, 1932, 6-7.
259. Радојчић Никола, *Савремене идеје у животу и раду Светог Саве*, Нови Сад, 1921.
260. Радојчић Никола, „Свети Сава и аутокефалност српске и бугарске цркве“, *Глас Српске Краљевске Академије*, 179, 1939, 173-243.
261. Радојчић Никола, „Дужности науке према Светом Сави“, *Гласник Српске патријаршије*, XXVIII, 1, 1947, 18 -31.
262. Радонић Јован, „О Светом Сави“, *Летопис МС*, 335, 1933, 97-108.
263. Радонић Јован, „Свети Сава и његово доба“, *Гласник Српске патријаршије*, XVI, 9-10, 1935, 142-148; 12-13, 191-196; 14-15, 239-245.
264. Ракић Војин, „У чему је права величина Светог Саве“, *Гласник Српске православне цркве*, XVII, 1966, 55-58.

265. Ракићевић Тихон, „Заповести Светог Саве монасима манастира Студенице (1206/07) у односу на узор“, *Богословље*, 1, 2015, 294-310.
266. Рапајић Бранко, „О његовом и нашем просветитељству“, *Недеља православља*, XII, 1935, 6.
267. Рапајић Јован, „Белешке о светосавској просвети“, *Братство*, XIV, 10-11, 1938, 194-191.
268. Рашин Живомир, „Карејски типик Светог Саве“, *Гласник Епархије тимочке*, III, 14, 1937, 69-70, 80; 17, 81-82.
269. Ристић Захарија, „Светосавље и савремена идеолошка схватања“, *Нишка духовна стража*, 2-3, 1941, 3-4.
270. Розов Владимир, „Свети Сава и Срби у Светој Земљи и на Синају“, *Мисао*, XXVIII, 1928, 334-341.
271. Розов Владимир, „Странице из живота Светог Саве (Свети Сава и Света Земља)“, *Споменик СКА*, LXIX, 1929, 95-105.
272. Росић Варнава, „Почетак светосавске године“, *Православље*, II, 4-5, 1935, 98-100.
273. Росић Варнава, „Дух Светог Саве“, *Црква*, 1936, 59-60.
274. Рода Стеван, „О Светом Сави и Видовдану“, *Весник*, XXII, 501-502, 1970, 6.
275. Руварац Димитрије, „Рецимо још коју о светосавској песми“, *Братство*, XVI, 1921, 222-230.
276. Руварац Димитрије, „Најстарији текст светосавске песме“, *Гласник Српске патријаршије* III, 1922, 266-268.
277. Сандо Драгомир, „Светосавска беседа“, *Богословље*, 1, 2015, 327-333.
278. „Свети Сава и циљ прославе светосавске године“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 1, 1935, 7-10.
279. „Свети Сава и циљ прославе светосавске године“, *Православна хришћанска заједница*, XIV, 1, 1935, 5-8.
280. „Свети Сава просветитељ српски“, *Црква и живот*, IV, 1-2, 1925, 7-14.
281. „Свети Сава код Католика“, *Духовна стража*, 4, 1936, 237-238.
282. „Свети Сава -истински образац светитељства и миротворства“, *Весник*, 90, 1953, 1.
283. „Свети Сава у Јерусалиму“, *Православна мисао*, III, 1960, 7-11.

284. *Свети Сава. Споменица поводом осамстогодишњице рођења*, (ур. Б. Гардашевић) (1175-1975), Београд, 1975.
285. „Светосавска година“, *Братство*, X, 10-11, 1934, 145-146.
286. „Светосавска година“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 1, 1935, 1.
287. Скворцов В. М., „Свети Сава и његова духовна веза са Русима“, *Гласник Српске патријаршије*, XI, 1930, 120-123.
288. Симић Прибислав, „Карејска служба Светом Сави“, *Богословље*, XXI, 1-2, 1978, 17-66.
289. Смиљанић Брадина Томо, „Путем Светога Саве“, *Црква и живот*, III, 1-2, 1924, 7-14.
290. Спасић Атанасије, „Зашто славимо Светог Саву“, *Православље*, 1, 20, 1967, 2.
291. Смирнов С. И Бошковић Ј., „Необјављене фреске XIII века у ризници манастира Студенице“, *Старинар*, VIII-IX, 1934/35, 335-347.
292. Соловјев Александар, „Хиландарска повеља великог жупана Стефана (Првовенчаног) из године 1200-1202.“, *Прилози за књижевност*, V, 1925, 62-89.
293. Сретеновић Милан, „Дело Светог Саве и његов значај у прошлости садашњости и будућности“, *Преглед цркве Епархије жичке*, XVIII, 9-10, 1936, 6-12.
294. Стаменковић Миодраг, „Духовна оставштина Светог Саве“, *Гласник Епархије тимочке*, VI, 5, 1940, 35-37.
295. Станојевић Ст., „Свети Сава и проглас бугарске патријаршије“, *Глас СКА*, CLVI, 1933, 173-188.
296. Станојевић Ст. и Соловјев А., „Које је године умро Свети Сава“, *Глас СКА*, CLVI, 1933, 161-169.
297. Станојевић Ст., „Свети Сава и независност Српске Цркве“, *Глас СКА*, CLXI, 1934, 199-251.
298. Станојевић Станоје, „Свети Сава“, *Идеје*, 8, 1934.
299. Станојевић Станоје, *Свети Сава*, Београд, 1935.
300. Станојевић Станоје, „Биографи Светог Саве о његовом раду за отаџбину и за народ“, *Богословље*, X, 1935, 113-118.
301. Станчић Јован, „Свети Сава као највећи државник, политичар и просветитељ у нашој историји“, *Братство*, 1, 1937, 16-21.

302. Стевановић П., „Иларион Руварац о хронологији у делима Светог Саве“, *Прилози за књижевност*, IV, 1925, 240-247.
303. Стипчевић Светлана, „Свети Фрањо Асишки и Свети Сава-покушај контрастивне паралеле“, у *Хиландар у осам векова српске књижевности*(ур. Г.Суботић), Београд, 1999, 97-103.
304. Стојановић Љуб., „О годинама у Савином житију Стевана Немање“, *Прилози за књижевност*, V, 1925, 90-91.
305. Стојић Јела, „Светосавски пролог“, *Братство*, XI, 1, 1935, 1-2.; *Православна хришћанска заједница*, XIV, 3, 1935, 2-3
306. Страњаковић Драгослав, „Станоје Станојевић: Свети Сава, Београд, 1935, стр. 123“, *Светосавље*, 1, 1935, 67-71.
307. Страњаковић Драгослав, „Свети Сава“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXIV, 1, 1953, 3-14.
308. Страњаковић Драгослав, „Личност Светог Саве“, *Гласник Српске православне цркве*, XXXVIII, 1957, 55-67.
309. Страњаковић Драгослав, „Римокатолици о Светом Сави Сави“, *Гласник Српске православне цркве*, XIV, 1963, 113-120.
310. Теодорос Евангелу, „Венац Светог Саве“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 53-116.
311. Титов Теодор, „Светосавље“, *Светосавље*, 3, 4, 5, 1933, 97-104.
312. Титов Теодор, „Свети Сава као живи узор за српску православну богословску омладину“, *Светосавље*, 1, 1935., 15-23.
313. Титов Теодор, „Свети Сава и краљ Александар Карађорђевић“, *Нови источник*, II, 10-11, 1935, 298-306.
314. Титов Теодор, „Свети Сава као пастир и творац истинског српско-православног пастирства“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 11-12, 1935, 337-359.
315. Титов Теодор, „Светосавска година“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI, 1, 1935, 14-19; 2, 41-47; 3, 73-80; 4, 105-112; 5, 137-145; 6-7, 173-180; 8, 221-226; 9, 257-266; 10, 297-306.
316. Тодоровић Младомир, „Свети Сава- градитељ хришћанске личности“, *Гласник Српске православне цркве*, XVII, 1966, 58-60.
317. Томић Илија, „Свето Писмо у делима Светог Саве“, *Богословље*, 1, 2014, 275-284.

318. Требјешанин Радош, „Пастирствовање Светог Саве и истина о њему“, *Преглед цркве Епархије нишке*, XVI,4, 1935, 126-130.
319. Трифуновић Ђорђе, „О настанку списка Светог Саве у светлости неких агиолошких појединости“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 65-70.
320. Тришић Милан, „Св. Сава и пост“, *Весник Српске Цркве*, XXX, 11, 1925, 713.
321. Троицки С., „Свети Сава и Словенство“, *Летопис МС* 318, 1928, 250-266.
322. Тројицки Сергије, „Свети Сава велики борац за јединство православног света“, *Гласник Српске православне цркве*, X, 1959, 19 -20.
323. Туцаков Ј., „Допринос Светог Саве унапређењу здравствене културе у средњовековној Србији“, у *Сава Немањић-Свети Сава- историја и традиција*, САНУ, Београд, 1976, 269-277.
324. Ћирић Иринеј, „О Светом Сави као верском човеку“, *Духовна стража*, VIII, 1, 1935, 1-9.
325. Ћоровић Владимир, „Завалски рукопис Хиландарског типика“, *Јужнословенски филолог*, II, 1921, 120-121.
326. Ћоровић Владимир, „Свети Сава“, *Братство*, XVI, 1921, 18-29.
327. Ћоровић Владимир, „Један родослов са уплетеним изводом из Житија Немањина од Светог Саве“, *Споменик СКА*, LXVI, 1926, 237-238.
328. Ћоровић В., „Свети Сава“, *Народна енциклопедија*, IV, 1929, 4-6.
329. Ћоровић Владимир, *Списи Светог Саве*, Београд-Сремски Карловци, 1928, 254.
330. Ћоровић Владимир, „Стари стихови о Светом Сави“, *Богословље*, X, 1935, 118-121.
331. Ћоровић Владимир, „О светосавској години“, *Светосавље*, IV, 1935, 7-9.
332. У., „Култ Светог Саве и савременост“, *Духовна стража*, XII, 3, 1939, 113-119.
333. Удицки Григорије, „Светосавски дух у мисли и животу“, *Извештај Богословије у Битољу*, 1935/36, 28-39.
334. Уредништво, „Екуменско надахнуће Светог Саве“, *Весник*, XX, 446, 1968, 1.
335. Фрушић Андреј, „О аскетским идеалима светитеља у православној цркви и Свети Сава“, *Гласник Српске патријаршије*, XXXVI, 1-2, 1955, 23-24.
336. Хаџи В. Јован, „Саможивост и самопожртвовање“ (Свети Сава видело велико), *Весник Српске Цркве*, XXXVII, 12, 1932, 521-535.
337. Чуквас Војислав, „Мисија Светог Саве“, *Братство*, XV, 1, 1939, 2-8.

338. Чутурило Стево, „Свети Сава као филозоф“, *Нишка духовна стража*, III, 4, 1941, 3-5.
339. Чутурило Стево, „Свети Сава као филозоф и творац волунтаризма (једног специјалног филозофског система)“, *Нишка духовна стража*, III, 2-3, 1941, 13-14.
340. Шаулић Аница, „Свети Сава“, *Светосавље*, I, 1934, 12-14
341. Шеровић Петар, „О култу Светог Саве у Боки Которској“, *Весник*, XII, 969, 1960, 3.
342. Шијаковић Богољуб, „Оријентир и тачка ослонца“, *Богословље*, LXIV, 1-2, 2005, 173-176.
343. Шпирић Љубомир, „Светосавским путем“, *Нови источник*, 11, 1, 1935, 11-14.
344. „Шта се све зове по имену Светог Саве“, *Православни мисионар*, XIII, 1970, 2-3.
345. Штедимлија Саво, „Смисао светосавља“, *Глас православља (Загреб)*, 1, 3, 1944, 4; 4-5, 9-10.
346. Штрбац Душан, „Свети Сава“, *Весник*, IV, 66, 1952, 1.
347. Штрбац Душан, „Стопама Светог Саве“, *Весник*, XII, 255, 1960, 1.

Студије на латиници

1. Byford Jovan, „Potiskivanje i poricanje antisemitizma. Secanje na Vladiku Nikolaja Velimirovica u savremenoj srpskoj kulturi“, *Ogledi*, 6, 2005, 1-119.
2. Nikolic Vidusa Petko, *Svetosavlje protiv krstjanstva*, Kitchener, 2016.
3. Radojevic Danilo, „Mistifikacija i asimilatorski smisao ideologije svetosavlja“, *Matica*, 2012, 153-188.
4. Sabolovic Marin, „Sumrak svetosavlja“, *Obnova*, 5, 2012, 1-11.
5. Troicki Sergije, „Crkveno-politicka ideologija Svetosavske Krmcije i Vlastareve Sintagme“, *Glas Srpske Akademije nauka i umetnosti*, 212, 1953, 155-206.

Литература

1. Анастасијевић Драгутин, „Света словеса Света Саве заиста су постојала“, *Богословље*, XII, 1937, 258-261.
2. Анастасијевић Драгутин, „Свети Сава је умро 1236 године“ *Богословље*, XI, 1936, 237-275.
3. Аноним, „Свети Сава“, *Школа*, II, 1869, 17-19; 33-36; 49-52.
4. Аноним, „Прва прослава Светог Саве као школског патрона“, *Гласник православне цркве*, II, 1901, 95-98.
5. Атанасијевић Ксенија, „Један поглед на Његошево мислилаштво“, *Српски књижевни гласник*, 42, 1934, 18-25.
6. Башић Миливоје, *Свети Сава и народно васпитање*, Ниш, 1895.
7. Белић Александар, „Прилошци историји словенских језика“, *Глас СКА*, LXII, 1901, 220-240.
8. Биговић Радован, „Духовност и духовна струјања у српском народу“, *Банатски весник*, 1, 1988, 14-24.
9. Биговић Радован, *Црква и друштво*, Хиландарски фонд при Богословском факултету, Београд, 2000.
10. Биговић Радован, *Црква у савременом свету*, Службени гласник, Београд, 2010.
11. Биговић Радован, „Вера и нација“, у: Владета Јеротић, Александар Гајшек, *Агape* 2, Београд, 2008, 139-169.
12. Богдановић Димитрије, *Историја старе српске књижевности*, Српска књижевна задруга, Београд, 1980.
13. Бојовић Бошко, „Житије светог Симеона Мироточивог од Никона Јерусалимца“, *Богословље*, 1, 1987, 37-45.
14. Буловић Иринеј, „Косовски завет у светлости Новог Завета“, *Богословље*, XXXIII, 1-2, 1989, 1-9.
15. Веселиновић Милојко, „Испосница Светог Саве“, *Братство*, XI, 1906, 243-252.
16. Веселиновић Милојко, „Свети Сава школски патрон у Срба“, *Братство*, XII-XIII, 1908, 21-133.

17. Видовић Жарко, *Суочење православља са Европом*, приредио Матеј Арсенијевић, Цетиње, 1997.
18. Вујић Владимир, „О Светом Сави“, *Српски Сион*, VI, 1896, 66-70; 86-90; VIII, 1898, 56-60, 67-71; IX, 1899, 52-55, 66-69; X, 1900, 84-86, 100-102; XI, 1901, 40-43, 59-62.
19. Вујић Владимир, *Списи о Светом Сави*, Сремски Карловци, 1908.
20. Вуловић Светислав, „О књижевном раду Светог Саве“, *Просветни гласник*, XVI, 1895, 179-173.
21. Вучковић Јован, „К питању о светосавским школским свечаностима“, *Српски Сион*, V, 1895, 113-118, 129-134, 156-161, 181-186.
22. Вучковић Јован, *Свети Сава, архиепископ српски и просветитељ*, Нови Сад, 1902, 104.
23. Г.М., „Свети Сава“, *Весник Српске Цркве*, XVII, 1906, 6-11.
24. Гаврило владика, „Реч на Светог Саву (из рукописа)“, *Хришћански весник*, III, 1881, 140-144.
25. Гавриловић А., „Из историје српске књижевности. Записи о биографији Стефана Немање од Светог Саве“, *Наставник*, X, 1899, 1-8.
26. Гавриловић А, *Свети Сава. Преглед живота и рада*, Београд, 1900, 220.
27. Гоговић Методије, „Богословље- Орган Православног богословског факултета у Београду (Светосавски сvezак)“, *Светосавље*, 1, 1935, 72-74.
28. Димитрије епископ, „Типик хиландарски“, *Споменик СКА*, XXXI, 1898, 37-69.
29. Димитријевић С., „Химна Светог Саве“, *Дело*, LVII, 1910, 398-411.
30. „Додатак библиографији Светог Саве“, *Нови источник*, 5-6, 1935, 207-208
31. Дукић Ненад, „Религија, религијски фундаментализам, православље, сличности и разлике“, *Религија и толеранција*, 12, 21, 2014, 125-139.
32. Ђорђевић Јован, „Светосвска песма“, *Бранково коло*, IV, 1898, 88-90.
33. Ђорђевић Јован, „Опет о песми светосавској“, *Бранково коло*, IV, 1898, 214-217.
34. Ђурић Војислав, „Посвета Немањиних задужбина и владарска идеологија“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 13-25.
35. Живојиновић М., *Оснивање манастира Хиландара*, Београд, 1998.
36. Злоковић Љубомир, „Српски књижевни гласник (бр. 3. Фебруар 1935)“, *Светосавље*, 1, 1935, 76-79.

37. Злоковић Љубомир, „Др Драгутин Анастасијевић: Свети Сава је умро 1236. год. Прештампано из Богословља, Београд, 1936.“, *Светосавље*, 2, 1936, 110-111.
38. Илић Веселин, *Религија и култура*, Просвета, Ниш 1995.
39. Јагић Ватрослав, „Типик хилендерски и његов грчки извор“, *Споменик СКА*, XXXIV, 1898, 1-66.
40. Јевтић Атанасије, *Филозофија и теологија*, Братство Светог Симеона Мироточивог, Врњачка Бања, 1994.
41. Јевтић Атанасије, „Развој богословља код Срба“, у Зборнику: *Српска теологија*(ур. Р. Биговић), 1995, 349-376.
42. Јиречек Константин, „Типик Светог Саве за манастир Студеницу“, *Гласник СУД*, XL, 1874, 132-181.
43. Јовановић Т., „Указ за држање псалтира Светог Саве у Хиландарским преписима“, у *Хиландар у осам векова српске књижевности*(ур. Г. Суботић), Београд, 1999, 103-120.
44. Калезић Димитрије, „Косовска мисао данас“, *Богословље*, XXXIII, 1-2, 1989, 50-54.
45. Костић Слободан, „Поучење преподобног оца Јустина Ћелијског о просвети“, *Црквене студије*, 1, 2004, 187-193.
46. Леонид, архимандрит, „Типик или устав царске српске лавре Хиландара у Светој Гори који је написао њезин оснивалац Свети Сава“, *Гласник СУД*, XXXIV, 1868, 166-230.
47. Максимовић Љ, *Светогорска управа кроз векове*, Београд, 1995.
48. Максимовић Љ., *Духовни живот на Атосу*, Манастир Хиландар, Београд, 1998
49. Маринковић Живан, *Најбољи васпитач; збирка васпитних примера*, Свети Архијерески Синод СПЦ, Београд, 1968.
50. Маринковић Радмила, „Грчке повеље о оснивању српског Хиландара“, у *Хиландар у осам векова српске књижевности*(ур. Г. Суботић), Београд, 1999, 5-15.
51. Марјановић Душанић, *Владарска идеологија Немањића. Дипломатичка студија*, Београд, 1997.
52. Медић Мојо, „Светосавска песма“, *Бранково коло*, IV, 1898, 147-148.
53. Мидић Игнатије, „Кратко размишљање о Косовском завету у контексту данашњих збивања у Србији“, *Богословље*, XXXV, 1-2, 1991, 65-67.

54. Миле Гуслар, „Светосавска песма“, *Бранково коло*, IV, 1898, 284-285.
55. Милосављевић Петар, „Јустин Поповић о обнова логоцентризма“, *Црквене студије*, 3, 2006, 95-113.
56. Миљковић Матић Јелена, „Како је Жарко Видовић објашњавао нацију са хришћанског становишта“, *Политичка ревија*, XV, 4, 2016, 1-16.
57. „Наредба краљ. хрв. - слав. - далм. земаљске владе одјела за богоштовље и наставу од 13 сијечња 1897, Бр. 4237/1896 у погледу начина прославе празника Св. Саве у грчко-источној школској младежи при овоземаљским српским школама“, *Српски Сион*, VII, 2, 1897, 17-18.
58. Новаковић Стојан, „Стара народна песма о одласку Светог Саве у калуђере“, *Отаџбина*, IV, 1880, 41-60, 220-235.
59. Новаковић Стојан, *Законски споменици српских држава средњег века*, Београд, 1912.
60. Обрадовић Бошко, *Милош Црњански и нови национализам, Хришћанска мисао*, Београд, 2005.
61. Обрадовић Доситеј, *Сабрана дела*, Просвета, Београд, 1961.
62. Обрадовић Доситеј, *Изабрани списи*, Матица српска, Нови Сад, 1989.
63. *Осам векова Хиландара* (ур. Г.Суботић), Београд, 1998.
64. Павловић Л., *Култ лица код Срба и Македонаца*, Смедерево, 1965.
65. Петровић Предраг/Пауновић Томислав, „Еклисиологија, политика и генетика настанка нације“, *Богословље*, 2, 2014, 127-155.
66. Пјевач Невенка, „Богочовечанска просвета по авви Јустину Поповићу“, *Црквене студије*, 3, 2006, 115-130.
67. Поповић Д., *Под окриљем светости. Култ светих владара и реликвија у средњовековној Србији*, САНУ, Београд, 2006.
68. Поповић Јустин, *Филозофске урвине*, Београд, 1983.
69. Поткоњак Никола, *Педагогија у Срба*, Београд, 2012.
70. Пузовић Владислав, „Теодор Иванович Титов-историчар Цркве“, *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати* (ур. Б. Шијаковић), књ. 15, 2014, 127-152.

71. Пузовић Владислав, *Руски путеви српског богословља. Школовање Срба на Руским духовним академијама 1849-1917.*, ИТИ, ЈП Службени гласник, Београд, 2017.
72. Пурковић Миодраг, „Светитељски култови у старој српској држави према храмовном посвећењу“, *Богословље*, 14, 1939, 154-155.
73. Радовић Амфилохије, *Основи православног васпитања*, Врњачка Бања, 1993.
74. Радојчић Ђорђе, *Творци и дела старе српске књижевности*, Београд, 1963.
75. Радонић Јован, *Римска курија и јужнословенске земље од 16. до 19. века*, Београд, 1950.
76. Ребић Чедомир, „О вечној тежњи личности у старој српској књижевности“, *Богословље*, XXXIX, 1-2, 1995, 124-142.
77. Руварац Димитрије, „Да ли се Свети Сава светкује и римској цркви?“, *Хришћански весник*, XI, 1891, 403-413.
78. Руварац Димитрије, „Светосавска песма“, *Бранково коло*, IV, 1898, 143-147.
79. Руварац Димитрије, „Када и где се почео светковати Свети Сава у Карловачкој митрополији?“, *Српски Сион*, XV, 1905, 25-27.
80. „Свети Сава у хрватскијем новинама“, *Гласник православне далматинске Епархије*, I, 1893, 51-53, 59-60.
81. „Свети Сава српска слава“, *Мир*, I, 7, 1894, 1.
82. Стаменковић Ивица, *Трагом просветитеља. Духовне поуке Доситеја Обрадовића*, Београд, 2015.
83. Станојевић Станоје, *Историја српског народа*, књ. 1, Београд, 1926.
84. Стојановић Љубомир, „Библиографски опис једног зборника“, *Гласник СУД*, LXIII, 1885, 263-266.
85. Стојановић Љубомир, „Хиландарски типик“, *Споменик СКА*, III, 1890, 158-162.
86. Суботић Горан, „Доментијаново дело и српски живопис XIII века“, у *Стара српска књижевност*, Београд, 1965, 354-358.
87. Таса, „Светосавска песма“, *Бранково коло*, IV, 1898, 569-572.
88. Теодорос Евангелу, „Монаштво и култура“, *Богословље*, XXXI, 1, 1987, 47-52.
89. „Тристогодишњица спаљивања моштију Светог Саве“, *Мир*, 1, 19, 1894, 1.
90. Ћоровић Владимир, *Света Гора и Хиландар*, Београд, 1985.

91. Шафарик Ј., „Типик Светог Саве, првог архиепископа и просветитеља српског, за манастир Хиландар у Светој Гори Атонској“, *Гласник СУД*, XX, 1866, 157-213.
92. Шпадијер Ирена, „Хронолошки оквири књижевног рада Теодосија Хиландарца“, *Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор*, 76, 2010, 3-16.

Литература на латиници

1. Bigovic Radovan, „Vera i razum u delima Dositeja Obradovica“, *Religija i tolerancija*, VIII, 13, 2010, 43-49.
2. Kincler Klaus, *Verski fundamentaliza, hriscanstvo, judaizam, islam*, Clio, Beograd, 2002.
3. Hamilton Malkolm, *Sociologija religije*, Clio, Beograd, 2003.
4. Hejvud Endru, *Politicke ideologije*, Zavod za udzbenike i nastavna sredstav, Beograd, 2005.

CURRICULUM VITAE

Бранко Радовановић, докторске студије, Православни богословски факултет, Београд

Бранко (Милоје) Радовановић, рођен 03.07.1990. године у Лозници. Завршио је Београдску богословију и уписао Православни богословски факултет у Београду школске 2009/10, на смеру општа теологија. Дипломира 23.01.2014. године са дипломским радом „Реформација у Француској (16-17 век)“, из предмета Општа историја Цркве, са оценом 10. На Православном богословском факултету у Београду школске 2014/2015 уписује мастер академске студије, на систематско-историјском модулу. Под менторством доцента др Владислава Пузовића успешно брани мастер рад, 08.10. 2015, под насловом „Историјско-богословска анализа руских утицаја на српско богословље праћених кроз српску богословску периодику (1850-1940)“.

Школске 2015/2016, под менторством доцента др Владислава Пузовића, уписује докторске студије на Православном богословском факултету у Београду.

Обавља дужност вероучитеља и разредног старешине у Гимназији „Вук Караџић“ у Лозници.

Члан је Одбора за верску наставу Епархије шабачке и надзорник за верску наставу за лозничко, азбуковачко и рађевско намесништво.

Живи у селу Јаребице код Лознице. Није ожењен.

Библиографија

Бранко Радовановић, докторске студије, Православни богословски факултет, Београд

1. *Дијалектички однос романтичарске и критичке школе српске историографије 19. века*, Теолошки погледи 2 (2015), 325-338
2. *Допринос Руске Цркве академском образовању Срба у другој половини 19. и првој половини 20. века*, Годишњак 14, Фоча (2015), 139-153.
3. *Аспекти међусобних хришћанских и културолошких утицаја Срба и Руса од 10. до 16. века*, Црквене студије 12 (2015), 109-121.
4. *Архимандрит Иларион Руварац као представник критичке школе српске историографије 19. века*, Српска теологија данас (2015), 153-160.
5. *Утицај никоновско-петровских реформи на српско богословље и просвету*, Теолошки погледи 1 (2016), 99-112.
6. *Рецепција кирило-методијевског наслеђа у светосавској делатности*, Српска теологија данас (2016)-У ШТАМПИ
7. *Лав Толстој и православна Црква*, Српска теологија данас (2017)-У ШТАМПИ
8. *Светосавље као дар истинске љубави*, Вуков гласник, Лозница (2017)-У ШТАМПИ

Већу докторских студија Православног
богословског факултета у Београду

Изјава

Изјављујем да предложену тему *Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа* нисам пријављивао на другој високошколској установи у земљи и иностранству.

У Лозници,
16.10.2017. год.

Бранко Радовановић, МА
бр. инд. 15/3004

Извештај Комисије
за одобрење теме докторске дисертације
кандидата Бранка Радовановића под насловом
„Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода
(1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-
богословска анализа“

Дана 29. новембра 2017. године студент докторских студија Бранко Радовановић, одбранио је предлог теме докторске дисертације под насловом „Развој идеје светосавља у српској богословској мисли међуратног периода (1920-1940) и њена рецепција у савременом српском богословљу. Историјско-богословска анализа“ пред Комисијом у саставу: проф. др Богољуб Шијаковић, (председавајући), проф. др Радомир Поповић и доц. др Растко Јовић.

Докторанд Бранко Радовановић је у првом делу писаног Образложења теме истакао релевантност и важност теме дисертације и као један од аргумента за избор теме навео њену актуелност. Наиме, „светосавље“ је било интерпретирано на различите начине у нашем богословско-политичком контексту, много пута коришћена и злоупотребљавана током година свог развоја. Такође, током свог развоја, идеја „светосавља“ није никада довољно систематично обрађена нити сагледана као јединствена кохерентна целина. Кроз свој развој и рецепцију она је углавном захватана парцијално, кроз одређене сегменте, без покушаја сагледавања свих њених аспеката. Истовремено, злоупотреба идеје „светосавља“ често је одводила Цркву и теологију далеко од могућности дијалога са друштвом, па чак и унутар саме Цркве. Кандидат је јасно указао на литературу и грађу до које је дошао, улажући напор да систематично обради сваки аспект идеје „светосавља“. Кандидат даје веома опширан списак литературе коју намерава да користи у писању дисертације.

Расправљајући о дисертабилности саме теме чланови комисије су кандидату указали на неопходност да буде посебно обазрив како не би упао у замку анахронизма, или пак идеолошког мишљења и уопштавања. У сфери идеја, истакнута је потреба да се превлада лажна дилема сукоба Светог Саве и Доситеја. Оно што је посебно наглашено јесте потреба кандидата да у вези са идејом „светосавља“, посебно има у виду општи контекст времена настанка идеје. Ово захтева да се у рад уведе интерпретативни слој који ће објаснити све сегменте друштвене стварности: философија живота, теологија културе итд. Такође, указано је на неколико аспеката на којима кандидат мора више да ради како би његова дисертација добила на квалитету. Пре свега, кандидату је предочено да његов рад мора својом анализом да пружи одређене смернице и решења како би оправдао свој циљ. Са друге стране, кандидату је предложено да на крају свог рада уради једну свеобухватну библиографију идеје „светосавља“ која би била од велике користи сваком ко се буде бавио овим питањима. Сходно реченом, кандидату је указано на неопходност да

рад не претвори у својеврсну апологетику овог или оног става, него да поштујући научне принципе, буде што објективнији и критичнији према сваком изнетом богословском промишљању. Све примедбе су имале за циљ да продубе и самим тим побољшају квалитет истраживања, као и да кандидату помогну да увиди многоструке аспекте задате проблематике.

Докторанд Бранко Радовановић је успешно одговорио на питања чланова Комисије, прихватајући њихове примедбе. Комисија закључује да је тема која је предложена за тезу докторског рада дисертабилна. Такође, закључено је да кандидат поседује неопходне компетенције за њену успешну обраду.

У Београду, 12. 12. 2017.

Чланови Комисије

1. -----

Проф. др Богољуб Шијаковић

2. -----

Проф. др Радомир Поповић

3. -----

Доц. др Растко Јовић